



# **İzlek Akademik Dergi** **Izlek Academical Journal**

**CİLT / VOLUME: 5, SAYI / ISSUE: 1**

**e-ISSN: 2667-4475**

**YIL / YEAR: 2022**

**İzlek Akademik Dergi**  
**(ULUSLARARASI HAKEMLİ DERGİ)**  
Izlek Academical Journal  
(INTERNATIONAL PEER-REVIEWED JOURNAL)

**CİLT / VOL. 5 • SAYI / ISSUE 1 • 2022 • e-ISSN: 2667-4475**

**SAM A.Ş. Yayıncılık Adına Sahibi / Owner on Behalf of SAM A.Ş. Publishing**  
Uzm. Eyüp KELLEÇİ

**Yayın Kurulu / Editorial Board**

Prof. Dr. Cevdet ATAY  
Prof. Dr. Rasim KALE  
Prof. Dr. Sema OĞLAK  
Prof. Dr. Ali OKATAN  
Dr. Öğr. Üyesi Ekrem SÜZEN

**Editör / Editor**

Dr. Öğr. Üyesi Ekrem SÜZEN

**Editör Yardımcıları / Assistant Editors**

Dr. Öğr. Üyesi Kadir MERSİN  
Dr. Öğr. Üyesi Metin YILDIRIM

**Yazı İşleri Müdürü / Director of Editorial Office**

Uzm. Ahmet Şenol ARMAĞAN

**Yazı İşleri Kurulu / Publication Board**

Uzm. Ahmet Şenol ARMAĞAN  
Muhammed BUZTAŞ  
M. Niyazi ÇAKIR  
İbrahim Ruhi KELLEÇİ



**© SAM SATINALMAMOTORU BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE TİCARET A.Ş.**

Sertifika No / Certificate Number: 41711  
Her hakkı saklıdır. All rights reserved.

**Yazışma / Correspondence:**

SAM SATINALMAMOTORU BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE TİCARET A.Ş.  
Yenibosna Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İstanbul Vizyon Park 5. Plaza 5. Kat no: 515  
Bahçelievler, İstanbul / TÜRKİYE

**E-posta / E-mail:** [izlek@satinalmamotoru.com](mailto:izlek@satinalmamotoru.com)

**Ağ Sayfası / Web Sitesi:** <https://dergipark.org.tr/tr/pub/izlek>

**Danışma Kurulu / Advisory Board**

Prof. Dr. Mine AFACAN FINDIKLI  
İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Prof. Dr. Cevdet ATAY  
BAĞIMSIZ ARAŞTIRMACI  
Türkiye

Prof. Dr. Ruhet GENÇ  
TÜRK-ALMAN ÜNİVERSİTESİ, İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ  
Türkiye

Prof. Dr. Rasim KALE  
İSTANBUL GELİSİM UNIVERSITY, RECTORATE  
Türkiye

Prof. Dr. Sema OĞLAK  
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Prof. Dr. Ali OKATAN  
İSTANBUL ESENYURT ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Prof. Dr. Osman Zekayi ORHAN  
İSTANBUL ESENYURT ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Prof. Dr. Erol YILMAZ  
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KÜTÜPHANESİ  
Türkiye

Doç. Dr. Pınar ALTINOK GÜREL  
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Doç. Dr. Elif GÜNERİ YÖYEN  
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ, FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ  
Türkiye

Doç. Dr. Vahap ÖNEN  
İSTANBUL RUMELİ ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Doç. Dr. Aybike SERTTAŞ  
İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Nawaz AHMAD  
MEHRAN ÜNİVERSİTY INSTITUTE OF SCIENCE  
Pakistan

Dr. Öğr. Üyesi Hande AYHAN GÖKCEK  
İSTANBUL GELİŞİM UNIVERSITY  
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GÜNAY  
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ, GELİŞİM MESLEK YÜKSEKOKULU  
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Esmeray KARATAŞ  
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Hakan KOYUNCU  
ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Menekşe KILIÇARSLAN  
İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Nil KONYALILAR  
İSTANBUL RUMELİ ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Demet ÖZCAN BİÇİCİ  
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Rana ÖZYURT KAPTANOĞLU  
İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Salim SÜZER  
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Canan TİFTİK  
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Bilge TURP GÖLBAŞI  
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ  
Türkiye

Dr. Tamer SARAÇYAKUPOĞLU  
Türk Havacılık ve Uzay Sanayii AŞ (TUSAŞ)  
Türkiye

Dr. Işık AKIN  
BATH SPA UNIVERSITY, BATH BUSINESS SCHOOL  
Birleşik Krallık

Dr. Meryem AKIN  
CARDIFF METROPOLITAN UNIVERSITY  
Birleşik Krallık

**Bu Sayının Hakemleri / *Reviewers for This Issue***

Prof. Dr. Cevdet YAVUZ

Prof. Erol YILDIR

Dr. Öğr. Üyesi Emre DOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi İnci Selin GÜMÜŞ

Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur ŞAHİN CANER

## İÇİNDEKİLER / CONTENTS

### Sayfa/Page

iii	<i>Danışma Kurulu / Advisory Board</i>
v	<i>Bu Sayının Hakemleri / Reviewers for This Issue</i>
vi	<i>İçindekiler / Contents</i>

### ARAŞTIRMA MAKALELERİ / ORIGINAL RESEARCH ARTICLES

1-14	Bülent KARASU <b>Uluslararası Hukuk Belgeleri Işığında Türk Borçlar Hukukunda Çıkar Çatışması / Conflict of Interest in Turkish Law of Obligations in the Light of International Law Documents</b>
15-26	Merve KARAMAN, Deniz AKÇAY BALCI <b>Metaverse ve NFT Bağlamında Sanatta Dijital Dönüşüm / Digital Transformation in Art in the Context of Metaverse and NFT</b>

## Uluslararası Hukuk Belgeleri Işığında Türk Borçlar Hukukunda Çıkar Çatışması

Bülent KARASU\*

### Öz

*Çalışmamızda çıkar çatışması konusuna ilişkin olarak uluslararası düzenlemelerde yer alan hükümlerin ve varılan hedeflerin hukuk sistemimiz ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi gaye edinilmiştir. Türk hukuku, uluslararası belgelerden farklı olarak çıkar çatışmasını pozitif olarak düzenlememiştir. Bu durum hukuki istikrarsızlığa yol açmaktadır. Çıkar çatışması içerisinde hareket eden temsilcinin yaptığı işlemin temsil olunana karşı ileri sürülemeyeceği, ancak belirli koşullarda temsil olunanın muvafakati ile geçerli hale getirilebileceği kabul edilmektedir. Uluslararası belgelerde çıkar çatışmasının varlık koşulları, muvafakat süreci ve yaptırım rejimi sistematik bir şekilde düzenlenmiştir. Bu hukuk düzenlerinde çıkar çatışması içerisinde yapılan işlemlere iptal edilebilirlik yaptırımı uygulanmaktadır. Hukuk sistemimizde ise çıkar çatışmaları yetkisiz temsil kapsamında çözümlendiğinden, temsil olunanın takdirine ağırlık veren BK. m. 46'nın öngördüğü katı yaptırım rejimi uygulanmaktadır. Çıkar çatışmasına ilişkin hükümlerin Borçlar Kanununda pozitif olarak düzenlenmesi, bu konuda uluslararası belgelerde ve İtalyan Medeni Kanununda yer alan hükümlerin kaynak olarak dikkate alınması yerinde olacaktır.*

**Anahtar Kelimeler:** Çıkar Çatışması, Temsilci, Temsil Olunan, İptal Edilebilirlik, Geçersizlik, Türk Borçlar Kanunu, Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri, Uluslararası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler

### **Conflict of Interest in Turkish Law of Obligations in the Light of International Law Documents**

#### **Abstract**

*In our study, it has been aimed to examine the provisions in international regulations regarding the conflict of interest and the goals achieved in comparison with our legal system. Turkish law, unlike international documents, has not regulated the conflict of interest positively. This causes legal instability. It is accepted that the transaction of the representative acting in a conflict of interest may not be asserted against the principal, but may be validated with the consent of the principal in certain circumstances. In international documents, the conditions of existence of the conflict of interest, the consent process and the sanction regime are regulated systematically. In these legal orders, a sanction of revocability is applied for the transactions made within the scope of conflict of interest. In our legal system, since conflicts of interest are resolved within the scope of unauthorized representation, the strict sanction regime stipulated in Article 46 of the Civil Procedures Law, which focuses on the discretion of the principal, is applied. It would be appropriate to positively regulate the provisions on conflict of interest in the Law of Obligations and to take into account the provisions set forth in the international documents and the Italian Civil Law as a reference in this regard.*

**Keywords:** Conflict of Interest, Agent, Principal, Revocability, Invalidity, Turkish Code of Obligations, Principles of European Contract Law, Principles of International Commercial Contacts

---

#### **Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)**

**Geliş/Received:** 31.01.2023

**Kabul/Accepted:** 26.02.2023

\* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-posta: [bkarasu@gelisim.edu.tr](mailto:bkarasu@gelisim.edu.tr) ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7785-3824>

## I. GİRİŞ

Temsilcinin temsil olunanın hesabına gerçekleştirdiği hukuki işlemler, potansiyel çıkar çatışması tehlikesini barındırmaktadır. Temsilci, tipik bir üçlü temsil ilişkisinde birbirinden ayrılan çıkar çatışmalarıyla karşılaşmaktadır. Temsil olunanın çıkarlarını korumak yükümlülüğünde olan temsilciye, kendi çıkarlarını gözetken üçüncü kişi yaklaşabilecektir. Diğer yandan bizzat temsilci, temsil olunanın zararına olmak üzere kendi çıkarlarının izinde gitmeyi tercih edebilecektir. Bu süreç temsil olunan bakımından ciddi bir tehlike yaratmasına rağmen, tüm hukuk sistemleri çıkar çatışmasının karmaşık sorunlarına karşı etkili bir çözüm sunmamaktadır. Temsil ilişkisine dahil olan süljeler açısından dengeli bir çözümün bulunması önemli bir gereksinimdir.

Bütün hukuk sistemleri temelde hukuki işlemin çıkar çatışmasından uzak bir şekilde gerçekleştirmesi gerektiğini benimsemektedir. Ancak çıkar çatışmasının koşulları ve varlığı halinde uygulanacak yaptırım rejimleri konusunda geniş bir yelpazeye yayılan yaklaşımlar söz konusudur. Bu konudaki yaklaşımlar, hukuk süljelerinin menfaatlerine tanınan önceliğe göre değişkenlik göstermektedir. Hukuk düzenleri, çıkar çatışması içerisinde gerçekleştirilen bir hukuki işlemin yaptırımı tabi tutulmasında üçüncü kişinin kötü niyetini koşul olarak öngörmekle birlikte, detaylarda önemli yaklaşım farklılıkları bulunmaktadır. Çalışmamızda çıkar çatışmasının koşulları ve varlığı halinde hukuki işleme tatbik edilecek müeyyide rejimi araştırılacaktır.

Hukuk sistemimizde çıkar çatışmaları ile ilgili olarak gerçekleştirilen değerlendirmelerde temelde kaynak İsviçre Borçlar Kanununda öngörülen yaklaşımlar nazara alınmaktadır. Çalışmamızda İsviçre hukuk sisteminde benimsenen düzenlemeler gözetilecektir. Ancak konuya ilişkin bakış açımızı derinleştirmek amacıyla, hukuk sistemimize etki etme kabiliyeti olan iki uluslararası hukuk belgesine de değinilecektir. Böylece özel hukukta uyumlaştırma faaliyetleri ışığında oluşturulan Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri (Principles of European Contract Law) ve Uluslararası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler (Principles of International Commercial Contracts) araştırmamızın bir parçasını teşkil etmektedir. Zikredilen hukuk belgelerinde öngörülen hükümler, civil law ile common law sistemlerinde yer alan ve sorunlara en etkili çözüm getirdiğine inanılan kurallardan oluşmaktadır. Böylece değişik hukuk sistemlerinin çıkar çatışması kavramına ilişkin yaklaşımlarını inceleyerek, hukukumuz karşısında konumlarını tespit edeceğiz. Bu tespiti gerçekleştirdikten sonra ulaşılması gereken sonuçları belirleyeceğiz.

## II. ULUSLARARASI HUKUK BELGELERİNDE ÇIKAR ÇATIŞMASI

### 1. Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri'nde Çıkar Çatışması

Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri<sup>1</sup>, çıkar çatışmasını pozitif bir düzenlemeye kavuşturmuştur (Lando, Clive, Prüm ve Zimmermann, 2003, s. 65). "Çıkar Çatışması" kenar başlığını taşıyan ASHİ m. 3:205 uyarınca; bir sözleşme temsilci hakkında bir çıkar çatışmasını içeriyorsa, bu sözleşme temsil olunan tarafından ASHİ m. 4:112 ilâ m. 4:116 arasındaki hükümlere göre iptal edilebilir. Bu olanak temsil olunanı korumaktadır. Temsil olunanın sözleşmeyi iptal olanağı, çıkar çatışmasının üçüncü kişi tarafından bilinmesi veya bilinmesinin mümkün olması koşuluna bağlanarak, üçüncü kişinin korunması da dengeli bir şekilde sağlanmaktadır<sup>2</sup>. Hükümün ikinci fıkrasında, potansiyel

<sup>1</sup> Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri, başkanlığını Ole Lando'nun yaptığı Avrupa ülkelerinin akademisyenlerinden oluşturulan Avrupa Sözleşme Hukuku Komisyonu'nun çalışmasının bir eseridir. Bu özel girişim, başta Avrupa Komisyonu olmak üzere birçok sponsorun desteği ile İlkeler'i üç oturum periyodunda kodifikasyon benzeri bir tarzda ortaya çıkarmıştır. İlkeleri'in birinci bölümü 1995 yılında, ikinci bölümü 1999 yılında ve üçüncü bölümü 2003 yılında yayınlanmıştır. Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri çalışmamızda "ASHİ" olarak anılacaktır.

<sup>2</sup> "Çıkar Çatışması" kenar başlığını taşıyan ASHİ m. 3:205, "(1) Bir temsilcinin yaptığı sözleşme, temsilci hakkında, üçüncü kişinin bildiği veya bilmemesinin mümkün olmadığı bir çıkar çatışması içeriyorsa, temsil olunan sözleşmeyi



çıkar çatışmasını içeren iki özel durum düzenlenmiştir. Temsilci sıfatıyla hareket eden kişi, üçüncü kişinin de temsilcisi olarak hareket etmişse veya işlemi kendisi ile kişisel sıfatıyla yapmışsa, aksi kanıtlanabilen bir çıkar çatışması varsayılmaktadır (ASHİ m. 3:205 Yorum D).

Temsil olunanın sözleşmenin yapılmasından önceki ve sözleşmenin yapılması sırasındaki eylemleri nedeniyle iptalin dışlandığı olgular, ASHİ m. 3:205 f. 3'te düzenlenmiştir. Hükme göre, temsilcinin menfaat çatışması içerisinde hareket etmesine muvafakat eden temsil olunanın sözleşmeyi iptal etme olanağı ortadan kalkmaktadır. Temsilcisinin çıkar çatışması içerisinde hareket ettiğini temsil olunanın bilmesinin mümkün olduğu hallerde de aynı sonuca varılacaktır (ASHİ m. 3:205 f. 3 a). Keza çıkar çatışması temsil olunana açıklandığı halde, uygun bir sürede itiraza konu olmaması halinde de sözleşmenin iptalinin mümkün olmadığı açıkça düzenlenmiştir. Çıkar çatışmasının açıklanması, temsilcinin işleminden önce gerçekleşmesi gerekir. Temsil olunan, temsilciyi hareket geçmeden önce önleyebilecek bir konumda olmalıdır. Böylece temsil olunan makul bir süre zarfından itiraz etmediği takdirde, kanunen varsayılan bilgi, işlemin iptalini engelleyecektir (ASHİ Yorum G). Çifte temsilde (f. 2 a) açıklamanın her iki temsil olunana yönelik olarak yapılması zorunludur. Aksi takdirde çıkar çatışmasının varlığı konusunda açıklama yapılmayan temsil olunanın normatif muvafakatinden söz edilemez.

Temsil olunanın sözleşmenin yapılmasından sonraki eylemlerinin hukuki sonuçları, ASHİ m. 4:112 ilâ ASHİ m. 4:116 arasındaki hükümler kapsamında değerlendirilecektir. Bu anlamda temsil olunan, menfaat çatışmasını bildiği veya bilmesi gerektiği andan itibaren uygun bir sürede (ASHİ m. 4:113)<sup>3</sup> kararını bildirerek (ASHİ m. 4: 112)<sup>4</sup> sözleşmeyi iptal edebilecektir. Ancak çıkar çatışmasını içeren sözleşmeyi açıkça veya örtülü onayan temsil olunanın sözleşmeyi iptal etme olanağı ortadan kalkmaktadır (ASHİ m. 4:114)<sup>5</sup>.

Çıkar çatışmasını düzenleyen ASHİ m. 3:205 normu doğrudan temsil kısmında yer almaktadır. Ancak dolaylı temsil kapsamında yapılan sözleşmelerde de benzer çıkar çatışmalarının meydana geleceğinin gözetilerek, hükmün mutatis mutandis dolaylı temsile dayalı olarak oluşturulan sözleşmelerde de uygulanması, amaca hizmet edecektir.

## 2. Uluslararası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler'de Çıkar Çatışması

Uluslararası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler'de<sup>6</sup> çıkar çatışmasına bir çözüm sunulmaktadır. Temsilcinin temsil olunan hesabına gerçekleştirdiği sözleşme, temsilci hakkında, kişinin bildiği veya bilmesi gereken bir çıkar çatışması içerdiğinde, yapılan sözleşme temsil olunan tarafından iptal edilebilecektir<sup>7</sup>. İyiniyetli bir üçüncü kişinin sözleşmenin muhafaza edilmesi konusundaki

---

4.112 ilâ 4.116 hükümlerine göre iptal edilebilir. (2) (a) Temsilci, üçüncü kişinin de temsilcisi olarak hareket etmiş ise veya (b) Sözleşmeyi kendisi ile kişisel sıfatıyla yapmış ise bir çıkar çatışması varsayılır. (3) Bununla birlikte: (a) Temsilcinin böyle hareket etmesine muvafakat etmişse veya temsilcinin böyle hareket ettiğini bilmemesi mümkün değilse veya (b) Temsilci, çıkar çatışmasını açıklamışsa ve temsil olunan uygun bir süre içinde itiraz etmemişse sözleşmeyi iptal edemez" şeklindedir.

<sup>3</sup> ASHİ m. 4:113 hükmü, "(1) İptal bildirimini, iptal eden tarafın, ilgili olayları bildiği veya bilmesinin gerekeceği ya da serbestçe hareket edebildiği andan itibaren, durumlara göre uygun bir süre içinde yapılır" şeklindedir.

<sup>4</sup> ASHİ m. 4:112 hükmü, "İptal, sözleşmenin diğer tarafına bildirme yolu ile gerçekleşir" şeklindedir.

<sup>5</sup> ASHİ m. 4:114 hükmü, "Bir sözleşmeyi iptal etme hakkı olan taraf, iptal sebebini öğrendikten veya serbestçe hareket etme olanağına kavuştuktan sonra açıkça veya örtülü olarak onarsa, artık sözleşmeyi iptal edemez" şeklindedir.

<sup>6</sup> Özel Hukukun Birleştirilmesi için Uluslararası Enstitünün en önemli eserlerinde biri kabul edilen Uluslararası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler, uzun yıllar süre çalışmalar sonucunda yayınlanmıştır. İlkeler, uygulanacakları ülkelerin hukuk geleneklerinden, ekonomik ve politik koşullarından bağımsız olarak dünya genelinde kullanılabilir dengeli kurallar oluşturmayı hedeflemektedir. Çalışmamızda "UTSİ" olarak anılacaktır.

<sup>7</sup> UTSİ m. 2.2.7, "(1) Bir temsilcinin yaptığı sözleşme, temsilci hakkında, üçüncü kişinin bildiği veya bilmesi gereken bir çıkar çatışmasını içeriyorsa, temsil olunan sözleşmeyi iptal edebilir. İptal hakkına ilişkin 3.12 ve 3.14 ilâ 3.17 madde hükümleri uygulanır" düzenlemesini içermektedir.

menfaati, onun gerçek veya normatif bilgisinin koşul olarak kabul edilmesiyle sağlanmaktadır (UTSİ m. 2.2.7 Yorum 2). Temsil olunanın sözleşmeyi iptalinde, UTSİ m. 3.12, UTSİ m. 3.14 ilâ UTSİ m. 3.17 arasındaki hükümler uygulama sahası bulacaktır. Bu kapsamda temsil olunan, çıkar çatışmasını bildiği veya bilmesi gerektiği ya da serbestçe hareket edebildiği andan itibaren makul bir sürede (UTSİ m. 3:15: İptal Süresi), diğer tarafa bildirim yoluyla (UTSİ m. 3:14: İptal Bildirimi) sözleşmeyi iptal edebilecektir. Bununla birlikte "Onama" kenar başlığını taşıyan UTSİ m. 3:12 gereğince iptal süresinin başlamasından itibaren temsil olunanın sözleşmeyi açıkça veya zımnî olarak onaması halinde, sözleşme iptal edilemez.

Temsil olunan, çıkar çatışması içerisinde hareket eden temsilciye sözleşmenin yapılmasından önce muvafakat ettiğinde veya temsilcinin çıkar çatışması içerisinde hareket ettiğini bildiğinde veya bilmesi gerektiğinde sözleşmeyi iptal etme hakkını kaybetmektedir Aynı şekilde temsilci çıkar çatışmasını temsil olunana bildirmişse ve temsil olunan uygun bir süre içinde bu duruma itiraz etmemişse, sözleşmenin iptal edilemeyeceği sonucuna varılacaktır<sup>8</sup>. Zira temsil olunan gerçek ve/veya normatif bilgisi gereğince çıkar çatışması içerisinde hareket eden temsilcinin gerçekleştirdiği sözleşmeye muvafakat etmektedir.

Belirtilmelidir ki; UTSİ sisteminde üçüncü kişinin çıkar çatışmasının varlığı konusunda göstermesi gereken özenin derecesi, ASHİ öngördüğü düzenlemeden ayrılmaktadır. UTSİ'de temsil olunanın sözleşmeyi iptal edebilmesinde üçüncü kişinin çıkar çatışmasına ilişkin bilgisizliğinde hafif kusur yeterliyken, temsil olunan ASHİ sisteminde üçüncü kişinin ancak ağır kusurlu olması halinde sözleşmeyi iptal edebilecektir. Nitekim koruma ölçüsündeki farklılık, normların yazımına yansımıştır. UTSİ'de "ought to have known" ifadesine yer verilirken, ASHİ'de "could not have been unaware" yazımı tercih edilmiştir.

UTSİ sisteminde üçüncü kişinin kusurunun ölçüsü konusunda yaratılan farkın yanında, ASHİ m. 3:205 f. 2'de öngörülen iki varsayıma da ticari yaşamda bu tür işlemlerin zorunlu olarak menfaat çatışmasını içermemeleri ve bu yönde tesis edilecek bir hükmün gereksiz hukuki tartışmalar yaratacağı düşüncesiyle yer verilmemiştir (UNIDROIT 1999 Study L – Misc. 21, Nr. 165 – 172). Dolayısıyla bu hukuk belgesinde iki özel duruma ilişkin olarak aksi kanıtlanabilen bir karine öngörülmediğinden, ispat yükü yer değiştirmekte ve temsil olunan menfaat çatışmasının varlığını ispat etmek mecburiyetindedir. Hükmün resmi açıklayıcı yorumlarında, temsilcinin iki temsil olunan adına hareket etmesinin ilgili ticari sektörün uygulamalarına uygun düşebileceği veya temsil olunanın temsilciye manevra kabiliyetini ortadan kaldıracak şekilde kesin nitelikte bir yetki verebileceği vurgulanmaktadır (UTSİ m. 2.2.7 Yorum 1). Diğer yandan temsilcinin bizzat kendisiyle sözleşme yapması halinde, çıkar çatışmasını etkisiz kılan olguların varlığında, sözleşme iptal edilemeyecektir. Örneğin B müşterisi, A bankasına yönelik olarak kendi hesabına, borsanın M gününün kapanış fiyatında X şirketinin 10 hissesini satın alması talimatını vermektedir. A, B'ye kendi portföyündeki hisselerden talep edilen hisseleri sattığında dahi, B'nin verdiği yetki, A'ya manevra yapma olanağı sağlamadığı için menfaat çatışmasından söz edilemez (UTSİ m. 2.2.7 Yorum 2 Örnek 3).

<sup>8</sup> UTSİ m. 2.2.7, "(2) Bununla birlikte temsil olunan: (a) Temsilcinin çıkar çatışmasına dahil olmasına muvafakat etmişse veya bunu biliyorsa ya da bilmesi gerekiyorsa, (b) Temsilci, temsil olunana çıkar çatışmasını bildirmişse ve temsil olunan uygun bir süre içinde buna itiraz etmemişse, sözleşmeyi iptal edemez" düzenlemesini öngörmektedir.

### III. TÜRK VE İSVİÇRE HUKUK SİSTEMİNDE ÇIKAR ÇATIŞMASI

#### 1. Genel Bakış

Türk-İsviçre Borçlar Kanununun genel hükümlerinde çıkar çatışmasına ilişkin pozitif bir düzenleme yer almamaktadır<sup>9</sup>. Bu hukuk sistemlerinde çıkar çatışması kavramı temelde temsil yetkisinin kapsamını hüküm altına alan, "Temsil Yetkisinin İçeriği ve Derecesi" kenar başlığını içeren TBK. m. 41'den hareketle değerlendirilmektedir. (TBK. m. 41, "(1) Başkası adına ve hesabına temsil kamu hukukundan doğmuşsa, temsil yetkisinin içeriği ve derecesi bu konudaki yasal hükümlere; temsil hukuksal bir işlemten doğmuşsa, temsil yetkisinin içeriği ve derecesi o hukuksal işleme göre belirlenir. (2) Temsil yetkisi üçüncü kişilere bildirilmişse temsil yetkisinin içeriği ve derecesi, bu bildirimde göre belirlenir" şeklindedir. Türk Borçlar Kanununa kaynak teşkil eden İsviçre Borçlar Kanununun 33. maddesinin kenar başlığında "yetkinin kapsamı" (Umfang der Ermächtigung) ifadesine açıkça yer verilmiştir). Doktrin ve içtihatlar, çıkar çatışmasını geleneksel olarak "Kendi Kendisiyle Sözleşme Yapma" (Selbstkontrahieren) ve "Çifte Temsil" (Doppelvertretung) başlığı altında irdelemektedir. Ancak temsil ilişkilerinde tezahür eden çıkar çatışmaları, bu iki olgu ile sınırlı değildir. Günümüzün karmaşık ekonomik ve ticari münasebetlerinde, temsil olunanın üstün yararlarını tehdit eden değişik çıkar çatışmaları söz konusudur. Çalışmamızın bu bölümünde Türk ve İsviçre borçlar hukuku sisteminde çıkar çatışmalarına ilişkin yaklaşımlar ve ulaşılan neticeler incelenecektir.

#### 2. Temsilcinin Kendi Kendisiyle ve Çifte Temsilci Sıfatıyla Sözleşme Yapması

Tipik bir temsil ilişkisinde temsilci sıfatıyla hareket eden kişi, temsil olunanın yetkilendirmesiyle onun hesabına bir üçüncü kişiyle işlem yapmaktadır. Böylece doğrudan ve dolaylı temsil, başkasının hesabına hukuki işlem yapma yöntemleridir. Her iki temsil türünün nihai ekonomik amacı, temsil olunanın mamelekine hitap etmektedir. Ancak temsilcinin üçüncü bir kişiyle değil de, sözleşmenin bir tarafında kendi hesabına, diğer tarafında ise temsil olunan hesabına hareket ederek sözleşme yaptığı durumlarda, bizzat kendisiyle sözleşme yapmaktan söz edilmektedir. Temsilcinin temsil ettiği iki temsil olunan hesabına hareket ederek bir sözleşme yaptığı durumlarda ise çifte temsilin varlığından bahsedilmektedir (Yavuz, 1983, s. 193; Zäch ve Künzle, 1990, s. 157).

Bir sözleşme TBK. m. 1 (Kaynak İsviçre BK. m. 1) gereğince, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur. Bu irade açıklaması açık veya örtülü olabilecektir. Oysa bir kimsenin bizzat kendisiyle veya iki tarafın temsilcisi sıfatıyla hareket ettiği hallerde süreç özel bir konuma dönüşmektedir. İki durumda da iradelerini açıklayan iki kişi bulunmaksızın, tek bir kişinin iradesini açıklamasıyla hukuki işlem yapılmaktadır. Böylece temsil olunanın çıkarlarının tehlike altında olduğu rahatlıkla söylenebilecektir. Hukukumuzda bu konuda açık bir kanuni düzenleme bulunmadığından (Bununla birlikte dolaylı temsilci sıfatında olan komisyoncunun kendisiyle işlem yapması, Borçlar Kanununun "özel borç ilişkileri" kısmında düzenlenmiştir. Bu konu "Komisyoncunun Kendisiyle İşlem Yapması" kenar başlığı altında TBK. m. 543'te ve "İşlemi Kendisiyle Yapmış Sayılma" kenar başlığı altında TBK. m. 544'te ele alınmıştır), temsil olunanın irade özerkliğinin sınırları dahilinde (TBK. m. 26 ve TBK. m. 27)

<sup>9</sup> İsviçre Borçlar Kanununun genel hükümlerinin yeni gelişmeler ışığında tekrar oluşturulması gayesiyle değişik hukukçuların katılımı ile beş yıllık bir çalışma neticesinde dört dilde hazırlanan tasarı 2013 yılında yayınlanmıştır. Temsilcinin kendi kendisiyle ve çifte temsilci sıfatıyla sözleşme yapması, tasarının 191. maddesinde düzenlenmiştir. Bu konuda bkz. HUGUENİN Claire/HILTY Reto M. (Hrsg.), Schweizer Obligationenrecht 2020, Entwurf für einen neuen allgemeinen Teil, Zürich 2013, Schulthess Verlag. Bu tasarı, hazırlayıcılarının yaklaşımına uygun olarak OR 2020 Tasarısı olarak anılacaktır.

temsilciye etkili bir işlem yapma yetkisi verebileceği sonucuna varılmaktadır (Esener, 1963, s. 107; Zäch ve Künzle, 1990, s. 153-154; Becker, 1941, s. 33; Hofsteller, 2000, s. 212; Von Tuhr ve Peter, 1979, s. 364; Von Büren, 1964, s. 158; Pestalozzi, 1927, s. 66). Aksi görüşü savunan Busch, bir sözleşmenin yapılması için en az iki tarafın gerekli olduğunu, bu nedenle dolaylı temsilcinin kendisiyle veya çifte temsilci sıfatıyla işlem yapamayacağını ileri sürmektedir (Busch, 2005, s. 281). Ancak bu işlemlerde temsilcinin iradesinin dış dünyaya yansıtılması zorunludur. Aksi takdirde spekülatif tarzda hareket edilerek, içinde bulunulan koşulların kötüye kullanılması gündeme gelebilecektir. Böylece resmi veya özel bir belgenin düzenlenmesi, ticari defterlere yapılacak kayıtlar, banka hesaplarına düşülecek şerhler, temsil olunana yönelik bildirimler ispat açısından önem teşkil edecektir (Fellmann, 1992, s. 398; İnceoğlu, 2010, s. 212). Temsilcinin dışa yansımayan, sadece iç iradesindeki kararına ilişkin işlemler hukuken dikkate alınamaz (Bucher, 1988, s. 638).

Türk ve İsviçre hukukunda bu işlemlerin yapılmasını engelleyen bir kanuni düzenlemenin olmamasına karşılık; belirli istisnai koşullar dışında (Guhl, Merz ve Kummer, 1980, s. 19; Zäch ve Künzle, s. 153), barındırdıkları çıkar çatışmaları ve temsil olunana zarar verme tehlikesi nedeniyle yasağa tabi oldukları kabul edilmektedir (Kocayusufpaşaoğlu, 1990, s. 699; Feyzioğlu, 1976, s. 419; Reisoğlu, s. 2008, s. 136; Keller ve Schöbi, 1988, s. 85; Watter ve Schneller, 2007, s. 33)<sup>10</sup>. Ancak öğretide ve içtihatlarda, çıkar çatışmasının veya zarar verme tehlikesinin bulunmadığı durumlarda, temsilcinin bizzat kendisiyle ya da çifte temsil kapsamında yapacağı işlemlerin etkili olduğu neticesine ulaşılmaktadır (Ataay, 1981, s. 189; Saymen ve Elbir, 1958, s. 307; İnceoğlu, 2010, s. 215; Eren, 2010, s. 404). Nitekim Yargıtay 11. HD. 19.10.1981, E. 4359, K. 4309; BGE 89 II 321, s. 326, "(...) kendisiyle işlem yapma yasağı, temsil olunanın zarara uğraması tehlikesinin bulunmadığı hallerde tatbik edilmez (...)"; BGE 89 II 321 c. 5, s. 325, "(...) Temsilcinin kendisiyle işlem yapmasının mümkün olması için temsilci ile temsil olunan arasında çıkar karşıtlığının olmaması ve uzantısında temsil olunanın zarara uğramasının endişe etmeyeceği objektif bir konumun olması yeterlidir (...)" sonuçlarına varmıştır. Temsilci tarafından yapılacak işlemin borsaya kayıtlı mallara ilişkin olması veya cari piyasa değerinin bulunması durumunda, temsil olunanın zarar görme tehlikesinin bulunmadığı kabul edilmektedir (Koller, 1996, s. 1493; Oğuzman ve Öz, 2009, s. 179; Zäch ve Künzle, 1990, s. 155). Bu konuda özel borç ilişkileri kısmında komisyon sözleşmesi başlığı altında düzenlenen ve "Komisyoncunun kendisiyle işlem yapması" kenar başlığını taşıyan BK. m. 543 hükmü yol gösterici niteliktedir. Nitekim hüküm, "*Borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan kambiyo senetleri veya diğer kıymetli evrakı ya da ticari malları satmaya veya satın almaya yetkili kılınan komisyoncu, vekâlet veren tarafından aksine talimat verilmemişse, satın alacağı mal yerine kendi mallarını satabilir veya satacağı malı kendisi için satın alabilir (...)*" şeklindedir. Tipik bir dolaylı temsil ilişkisi olan komisyon sözleşmesinde hukuk süjelerinin korunan menfaatlerinin benzer olması nedeniyle, normun komisyon sözleşmesi dışındaki tüm dolaylı ve doğrudan temsil ilişkisine hitap eden temel ilişkilerde de tatbik kabiliyetinin olduğu savunulabilir. Ancak tüm bu değerlendirmelere ihtiyatlı yaklaşmak gerekir. Sağlıklı bir sonuca varabilmek için piyasada belirli bir fiyat istikrarının olması gerekir. Temsilcinin belirtilen olgularda da sözleşmeden haksız çıkar sağlaması mümkündür. Örneğin temsilcinin, borsaya kayıtlı bir sermaye piyasası aracının alımını/satımını kendisi için en elverişli zamanda

<sup>10</sup> BGB 89 II 321 c. 5: "(...) mevcut çıkar çatışmalarından ötürü (...)"; BGE 127 III 332 c. 2a: "Federal mahkemenin istikrarlı içtihatları uyarınca, temsilcinin kendi kendisiyle sözleşme yapması, çıkar çatışmalarına sebebiyet verdiği için yasaktır". OR 2020 Tasarısının 191. maddesinde de benzer düzenleme öngörülmüştür. OR 2020 Tasarısı m. 191, "Temsilci, kendisiyle bir sözleşme yaptığında, sözleşmenin iki tarafını temsil ettiğinde veya benzer bir çıkar çatışması olduğunda, temsil olunan ancak temsilcinin bu hareketine rıza gösterdiğinde, onu onayladığında veya kendisi için bir zarar tehlikesi oluşmadığında alacaklı veya borçlu olur" şeklindedir.

gerçekleştirmesiyle, temsil olunanın aleyhine hareket etmesi elbette olasılık dahilindedir. Borsa veya piyasa fiyatlarının dikkate alındığı işlemlerde dahi kur farklılığına dayanarak gizli bir manipülasyonun yapılması tehlikesi söz konusudur. Bu anlamda hangi hallerde bir tehlikenin bulunduğu önceden kategorik olarak belirlenmesi oldukça zor olduğundan, somut olguların da nazara alınması gerekecektir Yüksek mahkeme, temsil olunanın bir zararının mevcut olup olmadığının tespitini aramaktadır. Yargıtay 11. HD. 19.10.1981, E. 4359, K. 4309. İsviçre Federal mahkemesi, temsil olunana zarar verme tehlikesi kıstasının her zaman uygulanması gerektiğini hüküm altına almıştır. Bu konuda bkz. BGE 57 II 556 (özellikle s. 561). Bununla birlikte temsil olunana yönelik bir bağışlama, bir borcun yerine getirilmesi veya açık artırmaya katılan temsilcinin kendisiyle işlem yapması halinde, tehlikenin ortaya çıkması ihtimalinin düşük olduğunu ifade edebiliriz. Keza yapılacak işlemin hükümlerinin ve koşullarının kesin olarak önceden belirlenerek verilecek olan temsil yetkisinde bu tehlikenin bulunmadığının ileri sürülmesi mümkündür.

Zikrettiğimiz içtihatlardan ve yaklaşımlardan hareketle, Türk ve İsviçre hukuk sistemlerinde temsilcinin kendisiyle ve çifte temsilci sıfatıyla yaptığı sözleşmelerde çıkar çatışmasının varlığının karine olarak kabul edildiğini tespit edebiliriz. Bu yönüyle Avrupa Sözleşmesi Hukuku İlkelerinin öngördüğü düzenleme ile benzer odakları bulunmaktadır.

### **3. Genel Çıkar Çatışmaları**

Türk ve İsviçre hukuk literatüründe temsilcinin kendisiyle veya çifte temsilci sıfatıyla yaptığı sözleşmeler ile eşdeğer nitelik taşımayan az sayıda çıkar çatışması örneği sunulmakla birlikte, bu hukuk sistemlerinde iki özel durumun dışındaki çıkar çatışması tehlikeleri tanınmaktadır.

Temsilde geçerli genel prensipler uyarınca temsilcilerin yetkilerinin kaynağı ve sınırları güven ilkesi ışığında yorumlanacaktır. İş hayatında geçerli dürüstlük kuralları kapsamında temsilcilerin çıkar çatışması içerisinde temsil olunan hesabına geçerli bir işlem yapabileceği sonucuna varılamaz. Temsil yetkisinin içeriğini ve derecesini düzenleyen BK. m. 41 f. 2 (İBK. m. 33) kapsamında kendisine bildirilen yetkiye iyi niyetle güvenen üçüncü kişinin kazanımı korunacaktır. Ancak temsilin tipik üçlü ilişkisinde iyiniyetli hiçbir üçüncü kişi de çıkar çatışması içerisinde hareket eden temsilcinin başkasının hesabına etkili işlem gerçekleştirebileceğini ileri süremez. Bu konuda Medeni Kanunun başlangıç hükümlerinde yer alması nedeniyle uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerinde uygulama sahası bulan ve "İyiniyet" kenar başlığını düzenleyen 3. maddenin gözetilmesi gerekir (Nitekim BK. m. 646, "Bu kanun, 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun Beşinci Kitabı olup, onun tamamlayıcısıdır" düzenlemesini öngörmektedir). Böylece üçüncü kişi, muhatabı olan temsilcinin çıkar çatışması içerisinde hareket ettiğini bildiğinde veya bilmesi gerektiğinde iyiniyetini ileri sürerek sözleşmenin geçerliliğine dayanamaz. Keza tarafların menfaatleri arasında adil bir dengenin sağlanması gayesine yönelik olarak temsile egemen genel prensipler ışığında, kendisine BK. m. 41 f. 2 gereğince yetki bildiriminde bulunulmayan üçüncü kişinin iyiniyet korumasından yararlanamayacağını vurgulamamız gerekir. Bir başka ifadeyle temsil olunanın üçüncü kişiye yönelik bir yetki bildirimi olmadığında, üçüncü kişi sözleşme ilişkisine girdiği temsilcinin çıkar çatışması içerisinde olduğunu bilmediğinde ve bilmesi gerekmediğinde dahi sözleşmenin geçerliliğini savunamaz (Karasu, 2018, s. 277). Temsil yetkisi üçüncü kişiye yönelik olarak farklı tarzlarda bildirilebilir. Bir kimsenin işyerinde belli bir konuma getirilmesinin, üçüncü kişilerin nazarında olağan olarak bu iş ile ilgili hukuki işlemlerin yerine getirilmesi yetkisinin verildiği anlamına geldiği kabul edilir (Von Tuhr ve Peter, 1979, s. 385). Federal Mahkemenin BGE 120 II 197 (s. 204) kararı benzer yöndedir.

Zikredilen ilkeler doğrultusunda tüzel kişilerin organlarının ve ticari temsilcilerin işlemleri açısından da aynı sonuca varılmaktadır. İş hayatında geçerli dürüstlük ilkesi gereğince organlar ve ticari temsilciler tüzel kişiliğin amaçlarına uygun olarak hareket etmek zorundadır. Hiçbir organ veya ticari temsilci, çıkar çatışması içerisinde hareket ederek, tüzel kişilin amacına aykırı surette geçerli bir hukuki işlem yapabileceğini düşünemez. Nitekim Federal Mahkemenin istikrar kesbeden içtihatları uyarınca sınırlı sorumlu şirketin tüzüğe göre amacı, müdürün kişisel çıkarına kefaletle yer vereceği şeklinde anlaşılamaz. Bu konuda bkz. BGE 95 II 442. İchtihatlar ve doktrin, temsilcinin kendisiyle işlem yapmasına ilişkin kuralların tüzel kişilerin organlarına, ticari şirketlere ve kanuni temsilcilere kıyasen uygulanabileceğini kabul etmektedir (Gauch ve Schluep, 1995, s. 1439; Zäch/Künzle, 1990, s. 152). Federal mahkemenin benzer yönde kararları mevcuttur. BGE 95 617: "Bir kişi, her iki tarafın organı veya temsilcisi olarak hukuki işlem yaptığında aynıysa geçerlidir". Federal Mahkemenin diğer kararları için bkz. BGE 127 II 332; BGE 126 III 361.

Böylece Türk ve İsviçre hukuk sistemlerinde farklı çıkar çatışmalarında da temsilin geçerli olmadığı sonucuna varılmaktadır. Bu kapsamda bir tüzel kişinin organının bankadan kendi hesabına kredi temin edebilmek için banka ile temsil olunan şirketin adına bir kefalet sözleşmesi yapmasında, temsilcinin kendi alacaklısı ile temsil olunanı temsilen borcun nakli sözleşmesi yaparak kendi borcunu temsil olunanın üzerine nakletmesinde, temsilcinin bir alt temsilci tayin ederek onunla üçüncü kişi sıfatıyla işlem yapmasında veya temsilcinin bankaya temsil olunan hesabına olmak üzere kendisine bir ödeme yapması talimatını vermesinde (BGE 89 II 321) kendi kendisiyle ve çifte temsilci sıfatıyla hukuki işlem yapılmasından farklı bir görünüm söz konusudur. Ancak belirtilen tüm işlemler barındırdıkları çıkar çatışması nedeniyle hükümsüz kabul edilmektedir.

#### **4. Çıkar Çatışmasının Varlığına Rağmen Temsilin Geçerliliği**

##### **a. Genel Olarak**

Temsil olunanın, çıkar çatışmasından uzak bir şekilde temsil edilme hakkına sahip olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak temsil olunan "Sözleşme Özgürlüğü" kenar başlığını taşıyan TBK. m. 26 ışığında çıkar çatışmasına muvafakat etmek suretiyle tehlikeyi üstlenebilecektir. Nitekim çıkar çatışmasına ilişkin yasağın düzenleyici nitelikte olduğu, temsil olunanın irade özerkliği kapsamında aksine bir tasarrufta bulunabileceği sonucuna varılmaktadır (İnceoğlu, 2010, s. 213; Bucher, 1988, s. 638). Yüksek mahkemenin bu yönde kararları da mevcuttur (Yarg. 11 HD. 10.06.1988 gün, E. 4317, K. 3844: BGE 126 III 361). Çıkar çatışması yasağı temsil olunanı korumak gayesiyle oluşturulduğuna göre, temsil olunan bu korumadan feragat etme hakkının tanınması gerekir. Bu konudaki temel sınırın "Kesin Hükümsüzlük" kenar başlığını taşıyan TBK. m. 27 olduğunu ifade edebiliriz. Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.

##### **b. Etkin Muvafakat**

Temsil olunan, kendisini temsil edecek kişiyi yetkilendirirken çıkar çatışması içerisinde hareket edebileceği bir yetki tesis edebilir. Temsil olunan benzer şekilde çıkar çatışması içerisinde hareket eden temsilcisine sonradan vereceği talimat ile süreci destekleme yetkisine de sahiptir. İrade özerkliği gereğince kişilerin kendileri aleyhine işleyecek bir hukuki işlem yapma serbestisine sahip olduğunu kabul etmemiz gerekir. İznin mutlaka açık bir irade açıklamasıyla gerçekleştirilmesi zorunluluğu yoktur. İş hayatında geçerli güven ilkesi doğrultusunda örtülü bir irade açıklamasıyla da çıkar çatışması içerisinde hareket eden temsilciye izin verilebilir (Sayman

ve Elbir, 1958, s. 307; Zäch ve Künzle, 1990, 154). Ancak temsil olunanın yalnız açık veya özel bir yetki verdiği takdirde temsilcinin çıkar çatışması içerisinde hareket edebileceğini belirten değerlendirmeler söz konusudur (Oğuzman ve Oğuz, 2009, s. 179). Yüksek mahkemelerin benzer yönde kararları mevcuttur (Bu konu bkz. Yargıtay 11. HD. 10.06.1988 gün, E. 4317, K. 3844; BGE 95 II 617).

ASHİ m. 3: 205 f. 3 (a) ve UTSİ m. 2.2.7 f. 2 (a) hükümleri, temsilciye muvafakat edildiğinde, çıkar çatışması içerisinde bulunan temsilci tarafından yapılan sözleşmenin temsil olunana karşı yöneltilebileceğini öngörmek suretiyle, Türk ve İsviçre hukuku ile uyum içerisindedir.

### **c. Normatif Muvafakat**

Temsil olunanın davranışları, temsilcinin çıkar çatışması içerisinde işlem yapmasına muvafakat ettiği sonucunu doğurabilir. Bu kapsamda temsil olunanın aktif veya pasif davranışları, iyiniyetli temsilcinin ve üçüncü kişinin güven ilkesi doğrultusunda yüklemesi gereken anlama göre değerlendirilecektir. Zira yetkinin etkili olması konusunda her iki tarafın önemli menfaatleri mevcuttur. Temsilcinin, temsilin geçerli olması halinde yetkisiz temsilden sorumlu tutulmamasında; üçüncü kişinin ise geçerli bir sözleşme kapsamında edimlerin ifa edilmesinde üstün yararı söz konusudur.

Temsilci, çıkar çatışmasına rağmen, temsil olunanın davranışlarından onun için hareket etmeye yetkili olduğu sonucuna iyiniyetle ulaşmışsa, temsil iç yetkiler kapsamında etkilidir. Diğer yandan üçüncü kişi, çıkar çatışmasının varlığına karşılık, temsil olunanın temsilciyi yetkilendirdiği neticesine iyiniyetle varmışsa, temsil dış yetkiler uyarınca geçerli olacaktır. Böylece temsil olunanın tepkisizliğinin temsilci ve üçüncü kişi tarafından nasıl algılandığının belirlenmesi gerekir (Rouiller, 2007, s. 383).

Bir kimsenin sessizliği kural olarak kabul yönünde bir irade açıklaması anlamını taşımaz. Ancak güven ilkesi ışığında somut olayın koşulları ve iş hayatının gerekleri değerlendirildiğinde, aktif bir reaksiyon göstermesi gereken temsil olunanın sessizliği kendisine isnat edilebilecektir. Böylece temsilcinin menfaat çatışması içerisinde hareket ettiğini bilen veya bilmesi gereken temsil olunanın tepkisizliği, belli koşullarda harekete muvafakat anlamını taşıyacaktır.

Bu durum yetkileri kendisine kambiyo taahhüdünde bulunma izni vermeyen bir ticari vekilde de söz konusudur. Federal mahkeme, ticari vekilin bu tür taahhütleri yapması için mutlak bir yetkiye sahip olması gerektiğini öngören kanun hükmünün, görünürde yetki kavramını geniş ölçüde aldatici kılacağını kabul etmektedir BGE 94 II 117, c. 3). Bu anlamda güven ilkesinden kaynaklanan olguların kapsamının daraltılmaması gerekir. Temsil olunanın, ticari vekilin yetkisinin olmamasına rağmen kambiyo taahhüdünde bulunduğunu bilmesi veya bilmesi gerektiği halde, engelleme olanağına sahip bulunmasına rağmen harekete geçmemesi, yapılan işlemleri etkili kılacaktır. Bir temsilcinin şirket tüzel kişiliğini ancak ortak imza ile taahhüt altına sokabileceği durumlarda da benzer bir süreç yaşanabilecektir. Tüzel kişi, temsilcinin kendisini tek başına yükümlendirebileceğine müsamaha göstermesi halinde, Ticaret Sicilinde kayıtlı sınırlamalara dayanamayacaktır (Gauch, Walter, Schmid ve Rey, 2003, s. 1434; Zäch ve Künzle, 1990, s. 146). Federal Mahkemenin benzer yönde kararı için bkz. BGE 66 II 254. Ticari konularda temsil olunanın beklenen özen ölçüsü, temsil olunanın işyerinin işleyişini ve teşkilatını gözetme görevi nedeniyle daha sert bir şekilde değerlendirilecektir (MK. m. 3 f. 2). (Koller, 1985, s. 79). Bu konuda Federal mahkemenin önemli bir değerlendirmesi söz konusudur. Nitekim BGE 120 II 197, c. 3b/a: "Ticari işlemlerde işyerine ilişkin anlaşılmayan organizasyon tehlikelerinin, üçüncü kişiye yüklenmemesi itibarıyla, görünen yetkinin kabulü yerindedir" şeklindedir.

Böylece temsilci, temsil olunanın pozitif veya normatif bilgisi dahilinde sözleşme müzakerelerini çıkar çatışması içerisinde sürdürdüğü halde, temsil olunan bu duruma tepki göstermediğinde, temsilci ve üçüncü kişiler nezdinde temsil işlemine muvafakat ettiği izlenimini yaratmaktadır. Temsil olunanın sessizliği ve yaratılan izlenimi yıkan bir itirazının olmaması, iç yetkiler ve dış yetkiler gereğince kendisinin bağlanması neticesini doğuracaktır (Rouiller, 2007, s. 390).

ASHİ m. 3:205 f. 3 (b) ve UTSİ m. 2.2.7 f. 2 (b) gereğince, temsilci çıkar çatışmasını açıklamasına rağmen, temsil olunan uygun bir süre içerisinde itiraz etmediğinde, sözleşme iptal edilemez. Zikrettiğimiz genel ilkeler ışığında hukuk sistemimizde benzer bir sonuca ulaşılmalıdır. Kendisine süre tayin edilmesine karşılık tepkisiz kalan temsil olunanın çıkar çatışması içerisinde hareket edilmesine normatif anlamda muvafakat ettiği kabul edilmelidir.

## 5. Yaptırım Rejimi

Türk ve İsviçre hukuk sisteminde temsilcinin çıkar çatışması içerisinde yaptığı sözleşmeye, TBK. m. 46'da (İBK. m. 38) düzenlenen rejim uygulanmaktadır (Oğuzman ve Öz, 2009, s. 180; Reisoğlu, 2008, s. 133; İnceoğlu, 2010, s. 222; Zäch ve Künzle, 1990, s. 158). (Benzer yönde Federal Mahkemesi kararları için bkz. BGE 82 II 388 ve BGE 98 II 211). "Yetkisiz temsil" kenar başlığını taşıyan hükme göre, bir kimse yetkisi olmadığı hâlde temsilci olarak bir hukuki işlem yaparsa, bu işlem ancak onadığı takdirde temsil olunanı bağlar (f. 1). Yetkisiz temsilcinin kendisiyle işlem yaptığı diğer taraf, temsil olunanın, uygun bir süre içinde bu hukuki işlemi onayıp onamayacağını bildirmesini isteyebilir. Bu süre içinde işlemin onanmaması durumunda, diğer taraf bu işlemle bağlı olmaktan kurtulur (f. 2). Böylece temsilci çıkar çatışması içerisinde hareket etmesi halinde, yapılan işlem yetkisiz temsil kapsamında etkili olmayacağından, temsil olunan bağlanmayacaktır. Temsil olunanın çıkar çatışması hakkında bilgilendirilmesine veya kendisine işlemi onayıp onanmaması konusunda süre verilmesine rağmen, sessiz kalması onamanın reddi anlamını taşımaktadır. Benzer tarzda OR 2020 Tasarısının 191. maddesinde de istisnaların gerçekleşmemesi halinde, işlemin geçersizliğinden hareket edilmektedir.

Temsil olunanın, bir kimsenin yetkisi olmadığı halde veya yetkisinin sınırları dışında hesabına hareket ettiğini bildiğinde veya bilmesi gerektiğinde, bu duruma itiraz etmesi ve işlemi onamadığını bildirmesi gerekir. Temsil olunanın reaksiyon göstermemesi, TBK. m. 41 f. 2 gereğince yetki bildiriminin varlığı sonucunu doğuracaktır. Temsil olunan, katlanmaya veya görünüşe dayalı yetki ilkeleri kapsamında işlem ile bağlanmaktadır. Çıkar çatışmasının varlığında da benzer bir sürecin işletilmesi yerinde olacaktır. Böylece temsilcinin çıkar çatışması içerisinde hareket ettiğini ya da sözleşme yaptığını bilen veya bilmesi gereken temsil olunanın benzer bir tepki gösterme yükümlülüğü altında olduğunu kabul etmek gerekir. Tepki göstermeyen temsil olunan, çıkar çatışması içerisinde yapılan işlemde sorumlu olmalıdır.

Prensip olarak yetkisiz bir şekilde yapılan işleme sessiz kalınması, onamanın reddi anlamını taşımaktadır. Hiç kimse sebebiyet vermediği bir konuda yanıt vermek zorunda değildir. Ancak somut olayın koşulları ve iş hayatında geçerli dürüstlük kuralları gereğince, itiraz edilmesinin beklenebildiği durumlarda tepkisiz kalınmasının onama anlamını taşıyacağı kabul edilmesi, tarafların menfaat dengesi açısından isabetli olacaktır. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi, içinde bulunulan koşullarda dürüstlük ilkesi uyarınca temsil olunanın uygun görmediği takdirde itiraz etmesinin beklenebildiği durumlarda sessiz kalmasının onama anlamına geleceğini öngörerek, önemli bir sonuca ulaşmaktadır. Bu konuda BGE 124 II 355 (özellikle s. 361): "İtirazın mümkün ve beklenebilir olması durumunda, sessizlik onama anlamını taşımaktadır" hükmüne yer



vermektedir. Doktrinde de benzer bir yaklaşım söz konusudur (Schwenzer, s. 2006, s. 43.05; Sungurbey, 1988, s. 89)

Rouiller; çıkar çatışması konusunda yasal bir boşluğun bulunduğunu, çıkar çatışmasının sui generis bir yetki aşımı olduğunu, kıyasa sadece uygun olduğu ölçüde başvurulabileceğini, bu kapsamda çıkar çatışmasının yaptırımı olarak izafi butlan yerine iptal edilebilirlik rejimine eğilim gösterilebileceğini ifade etmektedir. Yazar, diğer taraftan çıkar çatışmasının irade bozukluklarına yakın bir olgu olduğunu, bu kapsamda çıkar çatışmasına İBK. m. 31 uyarınca iptal edilebilirlik rejiminin uygulanabileceğini belirtmektedir. Rouiller, onama karinesinin de isabetli bir yaklaşım olduğunu ileri sürmektedir (Rouiller, 2007, s. 419).

İtalyan Medeni Kanunu çıkar çatışmasına ilişkin önemli düzenlemeler içerdiğinden, bakış açımızı genişletmek amacıyla bu hükümlere değinmek faydalı olacaktır. "Çıkar Çatışması" kenar başlığını içeren İtalyan MK. m. 1394, "*Temsilci, temsil olunanın çıkarıyla çatışan bir sözleşmeyi yaptığında, çatışma üçüncü kişi tarafından bilindiğinde veya bilinebilir olduğunda, sözleşme temsil olunan tarafından hükümsüz kılınabilir*" şeklindedir. İtalyan MK. m. 1395 ise, "*Temsilcinin kendisiyle kendi adına veya bir başka tarafın temsilcisi sıfatıyla yaptığı sözleşme, temsil olunanın temsilciyi özel olarak yetkilendirdiği veya sözleşmenin içeriğinin çıkar çatışmasını mümkün kılmayacak şekilde belirlendiği haller dışında, hükümsüz kılınabilir. İptal sadece temsil olunan tarafından gerçekleştirilir*" düzenlemesini öngörmektedir. İtalyan Medeni Kanununda yer alan hükümler, uluslararası hukuk belgeleriyle benzer özellikler taşımaktadır. Böylece İtalyan Medeni Kanunu, Türk ve İsviçre hukukundan farklı olarak çıkar çatışmasının yaptırımında geçersizlik yerine, uluslararası belgelerde tanzim edilen iptal edilebilirlik rejimini esas almıştır. Benzer bir hükmün Türk Borçlar Kanununun genel hükümleri kısmında temsili düzenleyen 40. ilâ 48. maddeleri arasında öngörülmesi isabetli olacaktır.

#### IV. SONUÇ

İncelediğimiz uluslararası belgeler çıkar çatışmasını pozitif olarak düzenlemiştir. Türk ve İsviçre hukuku ise çıkar çatışmasını temelde yetkinin içeriğini ve derecesini düzenleyen TBK. m. 41 kapsamında değerlendirmektedir. Hukuk sistemimizde çıkar çatışmasına ilişkin olarak Borçlar Kanununun genel hükümlerinde sistematik koşulları içeren kanuni bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum hukuki istikrarsızlığa yol açmaktadır.

Çıkar çatışmasına yönelik bir düzenlemenin, başkası hesabına işlem yapma yöntemleri olan doğrudan ve dolaylı temsili kapsayacak tarzda, temsil ilişkisinin katılımcıları arasında adil bir dengenin sağlanmasına yönelik olmalıdır. Böylece çıkar çatışması içerisinde olan bir temsilcinin yaptığı işlemin kusurlu olduğu sonucuna ulaşılmalıdır. Ancak işlemin niteliği bakımından temsil olunanın zarar görme tehlikesinin genel ve soyut olarak bulunmadığı hallerde, işlemin etkili olduğu kabul edilmelidir.

Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri, Uluslararası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler'den farklı olarak temsilcinin kendisiyle veya çifte temsilci sıfatıyla hareket ettiği iki özel durumda, aksi kanıtlanabilen bir çıkar çatışmasının varlığını karine olarak öngörmüştür. Bu durumda ispat yükünde bir değişiklik söz konusudur. Temsil olunan, çıkar çatışmasını ve muhatabının kötü niyetini ispat etmek yükümlülüğünde değildir. Türk hukukunda öğretide ve içtihatlarda benzer bir sonuca ulaşılmaktadır. Bu iki durumda çıkar çatışmasının meydana gelme olasılığı, temsil olunanın zarar görme tehlikesi ve ispat zorluğu nazara alınarak, ispat yükünde değişikliği getiren karinenin benimsenmesi isabetlidir. Mevcut belirsizliği gidermek adına karinenin Borçlar Kanununun genel hükümlerinde açık bir kurala dönüştürülmesi yerinde olacaktır.

Hukuk sistemimizde bizzat kendisiyle temsil veya çifte temsil dışında oluşan çıkar çatışmalarına yüzeysel bir şekilde değinilmekte ve az sayıda örnek sunulmaktadır. Çıkar çatışmasına ilişkin olarak öngördüğümüz genel kuralların uygun düştüğü ölçüde tüm olgulara uygulanması gerektiği sonuca ulaştık. Böylece tüzel kişilerin organlarının veya ticari temsilcilerin çıkar çatışması içerisinde hareket ederek veya tüzel kişinin amacına aykırı davranarak, tüzel kişiyi bağlayabilecek bir işlem yapamayacağını belirledik.

Uluslararası hukuk belgelerinde taraflar arasındaki dengenin sağlanması hedefi, çıkar çatışmasının üçüncü kişi tarafından bilinmesine veya bilinmesi gerekliliğine dayandırılmıştır. Türk hukukunda vardığımız neticeler, güven ilkesi ve MK. m. 3 f. 2'den hareketle benzer odaklar taşımaktadır. Temsilcinin çıkar çatışması içerisinde hareket ettiğini bilen veya bilmesi gereken bir üçüncü kişi, işlemin temsil olunanı bağlayacağını ileri süremez. Bu konuda TTK. m. 18 f. 2 gereğince her tacirin basiretli bir iş adamı gibi hareket etme yükümlülüğü gözetildiğinde, tacir sıfatında olan üçüncü kişinin göstermesi gereken özen ölçüsü özel ilişkilere nazaran daha ağır olacaktır. Ancak temsile ilişkin genel ilkeler ışığında ve BK. m. 41 f. 2 kapsamında, temsil olunan tarafından üçüncü kişiye yönelik bir yetki bildirimi olmadığında, üçüncü kişi iyiniyet korumasından yararlanamayacaktır.

ASHİ m. 3: 205 f. 3 (a) ve UTSİ m. 2.2.7 f. 2 (a) hükümleri, temsil olunanın muvafakati durumunda, çıkar çatışması içerisinde bulunan temsilci tarafından yapılan sözleşmenin iptal edilemeyeceğini öngörmektedir. Türk hukukunda da temsil olunanın açık veya güven ilkesi doğrultusunda örtülü irade açıklaması ile çıkar çatışması içerisinde hareket eden temsilciye izin verilebileceği tespit edilmektedir. Ancak iş hayatında geçerli dürüstlük kuralları ve güven ilkesi ışığında temsil olunanın davranışlarının belirli koşullarda çıkar çatışması içerisinde işlem yapılmasına muvafakat edildiği anlamını taşıyacağı sonucuna da ulaşılabilmektedir. Böylece temsilcinin, temsil olunanın pozitif veya normatif bilgisi dahilinde, çıkar çatışması içerisinde hareket etmesine rağmen temsil olunanın tepki göstermemesinin, iyiniyetli temsilci ve üçüncü kişi nezdinde işleme muvafakat edildiği izlenimini yaratabilecektir. Bu durumda temsil olunanın yaratılan izlenimi ortadan kaldırmaması, işlemin iç yetkiler ve/veya dış yetkiler gereğince etkili olması sonucunu meydana getirecektir. Benzer şekilde temsilcinin veya üçüncü kişinin çıkar çatışmasını bildirmesine ve süre tayin etmesine rağmen, temsil olunanın sessiz kalması güven ilkesinin uygulanması kapsamında, çıkar çatışmasına muvafakat edildiği anlamını taşıyacaktır. Temsilcinin ve üçüncü kişinin, temsil olunanın tepkisizliğine iyiniyetle yükledikleri güven korunmalıdır.

Uluslararası hukuk belgelerinde temsilcinin çıkar çatışması içerisinde yaptığı sözleşmelere, iptal edilebilirlik yaptırımını uygulanmaktadır. İtalyan Medeni Kanunu da diğer ulusal hukuk düzenlerinden farklı olarak iptal edilebilirlik rejimini öngörmektedir. Bu yaptırım türünde çıkar çatışması içerisinde yapılan sözleşmelerin temelde geçerli olduğu, ancak belirli koşullar altında temsil olunanın iptal olanağının tanındığı görülmektedir. Hukuk sistemimizde ise çıkar çatışması etkisinde gerçekleştirilen işlemlere, BK. m. 46'da (İBK. m. 38) hüküm altına alınan yetkisiz temsil rejimi uygulanmaktadır. İsviçre Borçlar Kanununun yeni tasarısı metninde de (OR 2020 Tasarısı) eski sistem muhafaza edilmiştir. Çıkar çatışması içerisinde kurulan sözleşme, yetkisiz temsil kapsamında değerlendirildiğinden, temsil olunan bakımından etkili değildir. Yetkisiz yapılan işlemi onayıp onamama konusunda temsil olunanın takdir yetkisi bulunmaktadır. Temsil olunan, işlemi onamadığında veya tayin edilen sürede sessiz kaldığında, işlemi reddettiği sonucuna varılmaktadır. Böylece işlemin ayakta tutulması konusundaki takdir yetkisi tamamen temsil olunanın tanınmıştır. Temsil ilişkisinde gözetilmesi gereken menfaat dengesinde ağırlığın tek taraflı bir şekilde temsil olunanın verilmesi, tarafların haklı yararları açısından uygun değildir.

Öngörülecek yaptırımın çıkış noktası, temsil müessesesinin yarattığı tehlikelerden temsil olunanı korumak olmakla birlikte, iyiniyetli temsilcinin ve üçüncü kişinin korunmasının gerekli olduğu koşullarda işlem geçerli kabul edilmelidir. Böylece işlemin sadece belirli koşullarda iptal edilebildiği bir rejimin öngörülmesi, tüm katılımcıların menfaatlerini bakımından desteklenmelidir.

Çıkar çatışmasına ilişkin kanunda bir boşluk bulunmaktadır. Böylece BK. m. 46 f. 2 kapsamında tayin edilen sürede sessizliğin her zaman onamanın reddi olarak kabul edilmesi hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açacaktır. İşlem hayatının gerekleri doğrultusunda uygulanacak güven ilkesi ışığında temsil olunanın itiraz etmesinin beklenebildiği hallerde, sessizliğin muhafaza edilmesinin tehlikesi temsil olunana yüklenmelidir. Zira temsil olunan, yapılan işlemin etkilerine göre pozisyon belirleyerek hareket edebilecektir. İyiniyetli temsilcinin ve üçüncü kişinin karşısında yer alan temsil olunana spekülasyon yapma olanağı tanınmamalıdır. Böylece uygulanacak yaptırım rejimi, tüm taraflar bakımından şeffaflığı desteklemelidir. Sessizliğin belirli koşullarda onama olarak kabul edilmesiyle, Türk hukukunda öngörülen sistem uluslararası belgelerde düzenlenen yaptırım rejimine yaklaşacaktır.

İptal edilebilirlik rejimi; temsilciye ve üçüncü kişiye çıkar çatışmasını açıklamaya, üçüncü kişiyi ise reaksiyon göstermeye teşvik ederek, saydam bir yaptırım sistemi öngörmektedir. Bu yönüyle BK. m. 46'da öngörülen katı yaptırım sistemine nazaran tercih edilmelidir. İptal edilebilirlik yaptırımının benimsenmesi, tüm taraflar açısından hukuki istikrarı sağlayacaktır. Çıkar çatışmasına ilişkin olarak öngörülecek kuralların, Türk Borçlar Kanununun genel hükümleri kısmında yer alan temsili başlığı altında 40. ilâ 48. maddeleri arasında pozitif olarak düzenlenmesi de lege ferenda desteklenmelidir. Bu konuda uluslararası hukuk belgelerinde ve İtalyan Medeni Kanununda kayda değer ikna ve çekim gücü taşıyan hükümlerin kaynak olarak dikkate alınması tavsiyeye şayandır.

### **Kaynakça**

ATAAY, A. (1981), Borçlar Hukukunun Genel Teorisi, 3. Bası, İstanbul.

BECKER, H. (1941), Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Band IV: Obligationenrecht, I. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen (Art. 1-183), 2. Auflage, Bern.

BUCHER, E. (1988), Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil ohne Deliktsrecht, 2. Auflage, Zürich.

BUSCH, D. (2005), Indirect Representation in European Contract Law, The Hague: Kluwer Law International.

EREN, F. (2010), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Bası, İstanbul.

ESENER, T. (1973), Yetkisiz Temsil, Ankara.

FELLMANN, W. (1992), Berner Kommentar, Band VI: Das Obligationenrecht, 2. Abteilung: Die einzelnen Vertragsverhältnisse, 4. Teilband: Der einfache Auftrag (Art. 394-406 OR), Bern.

FEYZİOĞLU, F. N. (1976), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, c. I, 2. Bası, İstanbul.

GAUCH P., SCHLUEP W. R. (1995) Schweizerisches Obligationenrecht. Allgemeiner Teil ohne ausservertragliches Haftpflichtrecht, Zürich.

- GAUSCH P., SCHLUEP W. R., SCHMID J., SCHMID J., REY H. (2003), Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, 8. Auflage, Zürich .
- GUHL T., MERZ H., KUMMER M., (1980), Das Schweizerische Obligationenrecht, 7. Auflage, Zürich.
- HOFSTELLER J. (2000) Schweizerisches Privatrecht, Band VII/6, Der Auftrag und die Geschäftsführung ohne Auftrag, Bern.
- HUGUENIN C., HILTY R. M. (2013), Schweizer Obligationenrecht 2020, Entwurf für einen neuen allgemeinen Teil, Zürich.
- İNCEOĞLU M. (2010), Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul.
- KELLER M., SCHÖBI C. (1988), Das Schweizerische Schuldrecht, Band I, Allgemeine Lehren des Vertragsrecht, 3. Auflage, Basel/Frankfurt am Main.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU N. (1990), Bir yetki belgesi ile Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Geri Alınmasında Üçüncü Kişilerinin İyiniyetinin Korunması, Prof. Dr. Haluk Tandoğan Hatırasına Armağan, Ankara.
- KOLLER A. (1996), Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Bern.
- KOLLER A. (1985), Der gute und der böse Glaube im allgemeinen Schuldrecht, Freiburg.
- LANDO O., CLIVE E., PRÜM A., ZIMERMANN R. (2003), Principles of European Contract Law, Kluwer Law International, Part III, The Hague.
- OĞUZMAN M. K., ÖZ M. T. (2009), Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 6. Bası, İstanbul.
- PESTALOZZI H. A. (1927), Die indirekte Stellvertretung, Zürich.
- REİSOĞLU S. (2008), Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 20. Bası, İstanbul.
- ROUILLER N. (2007), Droit suisse des obligations et Principes du droit européen des contrats, Publication Cedidac, Lausanne.
- SAYMEN F. H., ELBİR H. K. (1958), Türk Borçlar Hukuku, Umumi Hükümler, İstanbul.
- SCHWENZER I. (2006), Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, 4. Auflage, Bern.
- SUNGURBEY A. K. (1988), Yetkisiz Temsil, Özellikle Culpa in Contrahendo ve Olumsuz Zarar, İstanbul.
- VON BÜREN B. (1964), Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Zürich.
- VON TUHR A., PETER H. (1979), Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrecht, Erster Band, Dritte Auflage, Zürich.
- WATTER R., SCHNELLER Y. (2007), Basler Kommentar, Obligationenrecht I, Art. 1-529, Hrsg. Honsell/Vogt/Wiegand, 4. Auflage, Basel.
- YAVUZ C. (1983), Türk-İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil, İstanbul.
- ZÄCH R., KÜNZLE H. R. (1990): Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Band VI: Das Obligationenrecht, 1. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen, 2. Teilband, 2. Unterteilband: Stellvertretung, Kommentar zu Art. 32-40 OR, Bern.

## Metaverse ve NFT Bağlamında Sanatta Dijital Dönüşüm

Merve KARAMAN\*, Deniz AKÇAY BALCI\*\*

### Öz

Yaşanan dijital ve teknolojik gelişmelerle birlikte sanatta değişime uğramıştır. Bu çerçevede son dönemde popüler olan blokzincir teknolojisinin sunduğu NFT ve Metaverse gibi yeni kavramlar ön plana çıkmış ve sanattaki yeri sorgulanmaya başlamıştır. Sanat eserlerinin bu dijital ve sanal platformlarda sergilenmesi, alınıp satılması gibi fırsatlar söz konusu olmuştur. Bu durum aynı zamanda sanat eserlerinin dijital ortamda üretilmesi, korunması, gizliliği, intihal gibi durumları gündeme getirmiştir. Bu araştırmada amaç sanatın dijital dönüşümü çerçevesinde yeni dijital sanal platformlardan olan NFT ve Metaverse kavramlarının pozitif ve negatif yanlarını betimsel analiz yöntemiyle ortaya koyabilmektir. Araştırmada dijital sanat, NFT ve Metaverse kavramları ele alınmış ve literatür çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma sonucunda sanatın dijital çağa ayak uydurmasıyla birlikte NFT ve Metaverse ortamlarında daha fazla gündeme geldiği, eserlerin sanal ve dijital bir ortamda olması sonucunda henüz yeterli yasaların olmaması, bireylerin bu konuda yaşadıkları belirsizlikler gibi negatif yönlerinin yanında eserlerin gizliliği, korunması, güvenli sergileme ve satış imkânı gibi pozitif yönlerinin olduğu gözlemlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** NFT, Metaverse, Dijital Sanat, Kripto Sanat, Blokzincir

### Digital Transformation in Art in the Context of Metaverse and NFT

### Abstract

With the digital and technological developments experienced, art has changed. In this context, new concepts such as NFT and Metaverse, offered by the recently popular blockchain technology, have come to the fore and their place in art has begun to be questioned. Opportunities such as exhibiting, buying and selling works of art on these digital and virtual platforms have emerged. This situation has also brought up situations such as the production, protection, confidentiality and plagiarism of works of art in the digital environment. The aim of this research is to reveal the positive and negative aspects of the concepts of NFT and Metaverse, which are new digital virtual platforms within the framework of the digital transformation of art, with descriptive analysis method. In the research, the concepts of digital art, NFT and Metaverse were discussed and examined within the framework of the literature. As a result of the research, art has come to the fore more in NFT and Metaverse environments with keeping up with the digital age, there are not enough laws yet as a result of the fact that the works are in a virtual and digital environment, there are negative aspects such as the uncertainties that individuals experience in this regard, as well as the confidentiality of the works, their protection, secure exhibition and sale opportunities. positive aspects have been observed.

**Keywords:** NFT, Metaverse, Digital Art, Crypto Art, Blockchain

### Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

**Geliş/Received:** 05.10.2022

**Kabul/Accepted:** 11.12.2022

\* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Topkapı Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-posta: [mervekaraman@topkapi.edu.tr](mailto:mervekaraman@topkapi.edu.tr)

**ORCID** <https://orcid.org/0000-0002-6010-6996>

\*\* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gedik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-posta: [deniz.balci@gedik.edu.tr](mailto:deniz.balci@gedik.edu.tr) **ORCID** <https://orcid.org/0000-0003-1906-7988>

## 1. GİRİŞ

İnternetin iş dünyasında da hızlı yayılmasıyla birlikte tüm alanlarda dijital dönüşüm süreçleri de başlamıştır. Bu dönüşümlere önderlik eden teknolojilerin başında; yapay zeka, artırılmış gerçeklik, blok zincirler, nesnelerin interneti, bulut bilişim, kuantum teknolojileri yer almaktadır. Blok zincir teknolojisinin ilk ürünlerinden olan kripto paralar bir yandan geleneksel ekonomik yapıyı değişime zorlarken öte yandan da sanat eserleri gibi benzersiz varlıkların dijital temsillerine olanak vermektedir. Sanat eserlerinin dijital sanat işleyiş süreçlerine adapte olmasıyla birlikte gerek sanat içeriklerinin üretilmesi gerekse de dağıtım konusunda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Kızılaslan ve İsmailoğlu (2021, s. 106) sanat içeriklerinin üretimi konusunda günümüz sanatçılarının "Çok çeşitli görüntüleme olanakları sağlayan oldukça güçlü özelliklere sahip çizim yapma, resimleme yazılımları, kodlama ve veri programlarıyla; bunları uygulayabilecekleri tabletler ve bilgisayar donanımları ile sanatsal ürünler üretebildiklerini" ifade etmektedirler. Bu gelişmelerle birlikte sanatın dijital ortamlarda temsili kripto sanat olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Kripto sanat; bir blok zincirine kayıtlı dijital bir varlığın kriptografik halde sınırlı sayıya sahip olması ile ortaya konulan dijital sanattır (Oduncu, 2022, s. 197). Tüm dünyada yaşanan dijital gelişmelerde sanat ve tasarım alanı da oldukça etkilenmiştir. Bu gelişmeler sanatçılar için eserlerini satabilme, sergileme ve yeni gelir elde etme yöntemlerinin açılması bakımından cazip bir fırsat yaratırken intihal, güvenlik, siber saldırı gibi yeni negatif denilebilecek gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Sanat içeriklerinin telif haklarının korunması, dağıtım ve pazarlaması noktasında ise NFT'ler karşımıza çıkmaktadır. Anil Dash ve Kevin McCoy, modern NFT teknolojisinin prototipini ilk kez 2014'te sanatçıları ve teknoloji uzmanlarını hızlı bir şekilde yeni bir teknoloji ortaya koymak için bir araya getiren Seven on Seven konferansında ortaya koymuştur (<https://www.artnews.com/art-news/news/nfts-webby-awards-takashi-murakami-kevin-mccoy-anil-dash-1234626773/>). Tüm dünya genelinde yaşanan pandemi nedeniyle bireyler uzun süre sanal dünyada zaman geçirmek zorunda kalmıştır. Yaşanılan bu gelişmelerle birlikte sanatçılar kendilerini dijital platformlarda daha rahat ifade eder hale gelmiştir. Son günlerde popülerleşen ve sıkça duyduğumuz NFT (Non Tangible Token) olarak adlandırılan bu değiştirilemez jeton teknolojisi ile sanat platformları da çok fazla gündeme gelmektedir. Blok zincir üzerine verilerin değiştirilemeyecek şekilde kodlanarak saklanması olarak bilinen Blockchain teknolojisi ile oluşturulan NFT sistemi sanatı güvenilir olarak paylaşma satışa sunma imkanı sağlamaktadır. Sanat alıcıları ve koleksiyonerler için ise dijitalleşme ile birlikte dijital galeri ve müzeler daha cazip ortamlara dönüşmüştür. Bu çerçevede ise sanat eserlerinin korunması önemlidir. Kurt Çavuş (2022, s. 108) NFTlere ilişkin çalışmada eserler için yeni bir sergileme ve güvenilir bir satış ortamı oluşturulması, eserlerin lisanslanıp fikri haklarının korunması, kullanıcı için yeni bir deneysel deneyim sunması gibi olumlu olasılıklardan bahsederken, başta blok zincir teknolojisinin getirdiği çevresel, güvenlik ve maddi kaygılar şeklinde olumsuz özelliklerinin de olduğunu belirtmektedir. Tschorsch ve Scheuermann (2016, s. 2092) kripto sanat ortamında alıcı kimliklerinin gizliliği, anonim kalması noktasında belirsizliğin olduğunu vurgulamaktadır. Farklı görüşlerin ortada olduğu bu blok zincir teknolojisinde gelişmeler devam etmektedir. Dijital platformlarda ve sosyal medyada sanat içeriklerinin etige aykırı kullanılması fikir ve eserlerin çalınması, kopyalanması oldukça yaygınlaşmıştır. Bireylerde kafa karışıklığı yaratması ve hala bazı belirsizliklerin olmasına rağmen NFTler ise blok zincir teknolojisi ile dijital eserlerin kime ait olduğu ve rahatça alınıp satılması noktasında güven sağlayan oldukça şeffaf bir şekilde oluşturulmuş dijital bir yeniliktir. Son dönemde popüler olan teknolojik gelişmelerden olan NFTler blok zincir altyapısıyla kripto sanat kavramı olarak hayatımıza girmiştir. Bu kavramla birlikte sanat eserlerinin korunması ve satılabilmesi noktasında yeni fırsatlar gündeme gelmiştir.

Telif hakları ve özgünlük sorunu gibi hem olumlu hem olumsuz olarak nitelendirilebilecek tartışmalar da beraberinde ortaya çıkmıştır. Araştırmada nitel veri analizi çerçevesinde betimsel analiz ile dijital sanatın dönüşümü NFT ve Metaverse kavramları ele alınmıştır.

### 1.1. Sanatın Dijitalleşmesi Bağlamında Kripto Sanat Kavramı: NFT

Sanat kavramı 1980’lerden itibaren gelenekselin dışına çıkarak sanat ve tasarımın yalnızca elde yapılmadığı gerçeğini kabullenmiş ve biçimsel kaygılarından arınarak süreç ve anlam odaklı olmaya başlamıştır. Postmodernizmle birlikte sanatın kültürel bir tüketim nesnesine dönüşmesi hızlanmıştır. Günümüze gelindiğinde bu durum daha da değişmiş gelişen teknolojilere paralel olarak dijitalleşmiş hatta sanal gerçeklik boyutuna taşınmıştır. Son yıllarda ise yaşanan pandemi evden çalışma gibi durumlar gündelik yaşamımızın bir parçası haline gelerek her alanı etkilemiş ve yeni gelişmeler yaşanmasına sebep olmuştur. Toplum giderek gerçeğin ötesine geçmiş online dünyaya yoğun bir yöneliş olmuştur. Sanat deneyimi de günümüzde çevrimiçi ortama taşınarak bu değişimden nasibini almıştır. Günümüz sanatı giderek dijitalleşerek buna bağlı olarak sanatın deneyimlenme biçimi de değişmiştir. Sanatı oldukça etkileyen bu ortam fiziksel olarak yer alan platformları zorlayarak online sergi ortamlarını yaygınlaştırmıştır. Örneğin Louvre Müzesi sanata olan ilgiyi canlı tutmak adına sahip olduğu koleksiyonun %75’ini online sergi ortamına aktararak bireylere çevrimiçi ortamda müze deneyimi yaşatmayı amaçlamaktadır. Dijital sanat kavramı 1990’lı yıllarla beraber ortaya çıkan teknolojinin yaratıcı süreçlerinin kullanılmasıyla üretilen günümüz popüler sanat biçimidir. Teknolojinin etkisi sonucu sanatta resim, heykel, tasarım, müzik gibi alanları değiştirerek dijital ve sanal gerçeklik gibi yeni sanat kavramları ortaya çıkmış ve kendini kabul ettirmiştir. Uçak’a (2021, s. 226) göre çağımızda yapay zeka, verilerle oluşturulan hareketli görüntü gibi çalışmalarla oluşan yeni dijital sanat bireyleri yeni deneyimlere hazırlamıştır. Sanat sanal dünya ve dijital çağ ile birlikte dönüşmüştür. Sanatçılar artık yazılım verilerini görselleştirerek eserler üretmeye başlamıştır. Örneğin sanatçı Refik Anadol ‘Makine Hatıralı: Uzay’ isimli dijital sergisinde evren ve uzayla ilgili büyük verilerden elde ettiği görüntüleri esere dönüştürmektedir. Benzer şekilde Tokyo’da yer alan Odaiba adasındaki TeamLab ekibinin MORI Building Digital Art Museum ismiyle kurulan dijital sanat müzesinde dijital bir sanat projesi gerçekleştirilmiştir. Bu proje ilk geçici dijital sergi olma özelliğini taşımaktadır. Burada ziyaretçiler birebir eserlerle dijital olarak etkileşim kurmaktadır.



**Görsel 1.** Sanatçı Refik Anadol’un, “Makine Hatıraları: Uzay” isimli dijital sanat sergisi

<https://beyoglu.bel.tr/ana-kategori/beyoglu-sira-disi-sergi-makine-hatiralari-uzay/>



**Görsel 2.** Tokyo'da gerçekleştirilen dijital sanat sergisi örneği

Dijital sanat kavramı hızla gelişmeye devam ederken NFT ve Metaverse kavramları da sanatın içerisine eklenmiştir. NFTler son günlerde daha çok sanat ile bir arada anılmaktadır. Özellikle pandemi ile birlikte evden dışarı çıkılamaması bireylerin sanat galerilerine, müzelere gitmelerini sınırlamış ve bu gibi nedenlerle de NFTlere ilgi artmıştır. Pandemi ile birlikte sergiler eserlerin insanlarla paylaşılması gibi faaliyetler azalmış bu nedenle bu dönemde dijital ortama ilgi giderek büyümüştür. Bu dönemde sanatçılarda dijital ortamlarda NFT ve blockchain gibi teknolojilerle maddigeler elde etme şansı yakalamışlardır. Non Fungible Token olarak bilinen NFT ile sanat eserleri güvence altına alındığı gündeme gelmektedir. Bu konu şu şekilde açıklanabilir örneğin Picasso'nun bilinen bir eserinin orijinali yalnızca bir tanedir ve kopyaları çoğalabilmektedir. Bu nedenle dünyanın her yerinde bu gibi eserlerin kopyaları çoğaltılarak pazarlanmaktadır. Bunun yanı sıra internet üzerinden bu eserin görseli bulunarak da çoğalabilmektedir. Ancak Picasso'nun eserinin orijinalinin bulunduğu müze bellidir ve bilinmektedir. NFT ile ise sanatçının orijinal eserinin yalnızca sanatçının sanal cüzdanında yer alması söz konusudur. Böylece eserin çoğaltılması, pazarlanması, satılması, kopyasının elde edilmesi söz konusu değildir. NFT ile eser üreten sanatçılar yaptıkları NFT'nin daha sonraki satışlarından ileride alacakları komisyonları da kendileri önceden belirleme şansına sahiptir. Çünkü sistem NFT'ye çevrilen bir eserin her satışında ne kadar ödenmesinin gerektiğini eser sahibine sorarak bu durumu güvence altına almaktadır. Bu durum sanatçılar için önemli bir kriter olmaktadır. NFT birçok sanatçı için gelir elde etme ortamı oluşturmakla birlikte koleksiyonerler içinde telif haklarının korunmasına yönelik olumlu bir adımdır. Özirili'ye (2021, s. 4) göre NFT'lerin eşsiz, tek oluşu kendi türünden başka bir token haricinde değişmemesini sağlamaktadır. Böylece sanat eserleri OpenSea, ERC721 gibi geniş sanat eseri ortamına sahip dijital sanal platformları ile dijital pazar ortamında güvenilir olarak yer bulmaktadır. Günen'e (2021) göre ise NFT Non Fungible Token olarak bilinen benzeri olmayan bir blockchain jeton anlamına gelmektedir. NFT diğer blockchain teknolojilerinden farklı olarak telif hakları koruyan, kopyalanamayan, benzeri olmayan bir sistem olarak öne çıkmaktadır. NFT'lerin eser sahiplerine sanal ortamlarda çok daha geniş kitlelere ulaşım imkanı ve daha fazla fikri mülkiyet hakkı verme eğilimi gibi olumlu gelişmeler neticesinde NFT'ler sanat alanında güçlü bir ekonomik pazar oluşturmuş durumdadır. Her bir token benzersiz olup; bu token yalnızca tek bir kişinin dijital bir varlık üzerinde mülkiyet haklarına sahip olduğunun ispatıdır. NFT ile ilgili tanımlanan tüm bu işlem süreçleri kapsamında bir NFT'nin; genellikle internetteki bir sunucuda depolanan dijital bir görüntü dosyasına işaret eden meta veri parçası olduğu söylenebilir. NFT teknolojisinin arkasındaki basit fikir, bir varlığın dijital temsili olarak çalışan akıllı sözleşmeler sağlamasıdır. Aynı zamanda her türlü somut ya da soyut ürün veya eserler NFT 'ye dönüştürülebilmektedir. Günümüzde popülerleşen kripto para ortamı NFT'ninde yükselişine sebep olmuş ve hemen hemen tüm şirket ve iş insanları NFT ile ilişki içine girmiştir. Örnek olarak Nike'ın 'CryptoKick' isimli NFT ayakkabı satışına ait patent başvurusu için figürlerin yer aldığı



görsel NFT olarak satışa sunulmuştur. Benzer şekilde sosyal medya kültüründe 'memes' olarak bilinen işlerinden 'Nyan Cat' NFT olarak hazırlanarak satışa sunulmuş ve 300 Ethereuma satılmıştır. Müzik piyasası içinde benzer durum geçerli olmaktadır. Pop sanatçısı Lindsay Lohan NFT olarak albüm çıkaracağını açıklamıştır. Spor camiasından diğer bir örnek ise NBA'nın maç özetlerini NFT olarak satışa sunması olmuştur.



**Görsel 3.** Sosyal medya "memes" kültürünün en bilinen örneklerinden "Nyan Cat"

<https://www.coindesk.com/markets/2021/02/19/nyan-cat-nft-sells-for-300-eth-opening-door-to-the-meme-economy/>

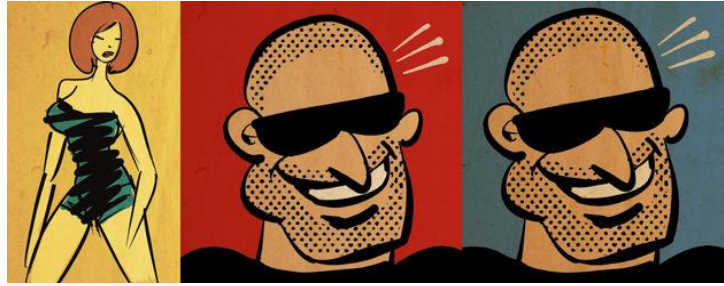
İlk NFT örneği olarak kayda geçen ve 69 milyon dolara satılan sanatçı Mike Winkelmann dijital olarak hazırladığı 1 Mayıs 2007'den itibaren her gün oluşturulan 5000 dijital görselin kolajı olan 'Beeple' isimdeki NFT'dir. Bu eserle birlikte tüm dünya dijital sertifika ile korunan kripto sanat terimi olan NFT ile tanışmıştır. Beeple'in bu rekor satışından sonra tüm sanatçılar NFT ile dijital sanat platformuna dahil olmaya başlamıştır.



**Görsel 4.** Beeple NFT, "Everyday: the first 5000 days", <https://nftnewspro.com/beeple-nft-arts/>

Elbette güvenilir platform olarak sunulmasına rağmen NFT'nin hala kafa karışıklığına sebep olan bir kripto sanat ortamı olduğu söylenebilir. Örnek olarak siber saldırıya uğramış olan Nifty Gateway NFT platformu kullanıcıların satın aldıkları eserlerin dijital ortamdan çalınması söz konusu olmuş böylece güvenilirlik konusunda hüsrana uğratması bakımından çelişki yaratmıştır. Benzer şekilde Chelsea Manning NFT'lerin doğal bir değer olmadığını belirtmektedir. Yalnızca sektör için kısa sürecek bir can suyu olduğu görüşünü savunmaktadır. Sosyalleşmenin azalarak bilgisayar ekranında uzun süre geçirilmesi sanal dünyaya yönelişi hızlandırmıştır. Fakat bu durum sadece sanal ortamda deneyimlenen sanatın varlığı ile ilgili bir garanti vermese de gelecekte sanat ortamları ve müzelerin daha fazla dijitalleşerek NFT eserlerine ilgisini artıracığı bir gerçektir. Günümüzde bile dünyaca ünlü sanat müzeleri NFT'leri hızla konseptine almaktadır. Örneğin The Guardian'ın 24 Eylül 2021 tarihli bir haberinde British Museum'un, dijital kartpostalları piyasaya sürmek için yeni bir platformla ortaklık kurmayı planladığı belirtilmektedir (Theguardian, 2021). Haberin devamında British Museum tarafından ortaklaşa üretilen Hokusai kartpostallarının, Japonya'nın en ünlü sanatçılarından birinin eserini dijital dünyaya taşınması beklendiği ifade edilmektedir. Gül Şenkardeş (2021, s. 158-160) çalışmasında

NFT'lerin avantajlarını; benzersizlik temsili ve telif hakkı koruması, yeni iş modellerine imkan vermesi, fiziksel ve dijital dünya entegrasyonu güvenlik olarak açıklarken, dezavantajlarını ise blokzincir altyapısına bağımlılık, gizlilik, kullanıcı deneyimi ve yasal boyut olarak açıklamaktadır. Her ne kadar bazı insanlar için güvenilirliği konusunda tereddütler olsa da genel bakış açısıyla NFT teknolojisi ile birlikte sanatçıların eserlerini OpenSea gibi oluşturulan dijital platformlarda veya sanal müzelerde istedikleri fiyata rahatlıkla ve güvenilir şekilde satabilme fırsatı bulmaları nedeniyle bu yeni dijital teknolojinin giderek büyük talepler alacağı ön görülmektedir. Ülkemizde ise sanatçıların eserlerini NFT ile sattığına dair örnekler mevcuttur. Örneğin Pak rumuzu ile bilinen dijital eser üreten Murat Pak'ın "The Switch" isimli çalışması 1,44 milyon dolara satılmıştır. Diğer örnek ise Cem Yılmaz'ın karikatürünü NFT'ye dönüştürüp satmasıdır. Son olarak ise imzalı Atatürk fotoğrafı NFT ye dönüştürülerek hazırlanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün NFT'ye dönüştürülen imzalı fotoğrafı, dünyada "sanat eseri" tescilli alan ilk NFT olarak yer almıştır.



**Görsel 5.** Cem Yılmaz'ın '000001KIZ', 'CYHEAD000001 RED', 'CYHEAD000005 NAVY' isimli satılan NFTleri, <https://www.kibrispostasi.com/c50-EKONOMI/n396392-cem-yilmazn-nftleri-satildi>



**Görsel 6.** Dünyada "sanat eseri" tescilli alan ilk NFT'ye dönüştürülen 'Photo1918' isimli imzalı Atatürk fotoğrafı olan NFT, <https://www.ntv.com.tr/galeri/n-life/kultur-ve-sanat/dunyanin-sanat-eseri-tescilli-ilk-nftsi-ataturkun-fotografi-oldu,uP2t6BE07k6v1T5n3TbriQ/Yv0aEcQGVUeVR2NjienE6w>

Günümüzde müze ve sanat galerileri gibi geleneksel sanat platformlarının dijital dönüşüme ve NFT'lere sıcak baktığı bir gerçektir. Örneğin oldukça popüler ve yükselişte olan NFT eserleri için ABD'de bu konuya özel olarak Seattle NFT Müzesi açılmıştır. Bu müze ile dijital sanatın fiziksel bir mekânda deneyimlenmesi amaçlanmıştır (Artdog, 2022). Benzer bir örnek Newyork'taki SuperChief sanat galerisidir. Bu galeri dünyanın ilk fiziksel NFT galerisi olarak açılmıştır. Galeride yüksek çözünürlüklü ekranlarla sanatçıların NFT eserleri sergilenmektedir. NFT müzeleri ve sanat galerilerinin temelinde dijital eserlerin fiziksel ortamda deneyimlenmesi söz konusu olmaktadır.



**Görsel 7.** SuperChief isimli fiziksel NFT galerisinde bir NFT sergisi,

<https://research.bitexen.com/post/duenya-nin-ilk-nft-sanat-galerisi-new-york-ta-acildi>

NFT'ler sanatçıların güçlenmesine ve uluslararası platformlarda tanınmasına fırsat veren bir ortam sunmaktadır. Örneğin SuperChief galerisinde gerçekleşen sergide günümüz popüler hareketi olan selfie kültürüne bir gönderme niteliğinde yaratılan Emre Yusufi tarafından oluşturulmuş ve 'selfie çeken heykel" olarak da bilinen 'Divine Selfie' isimli heykel çalışması NFT olarak 40 Ethereum'a (110 bin dolar) satılmıştır (Webrazzi, 2021).



**Görsel 8.** Sanatçı Emre Yusufi tarafından yapılan 'Divine Selfie' isimli NFT heykel

<https://webrazzi.com/2021/04/30/divine-selfie-nft-40-ethereum/>

Müze ve galerilerin özellikle teknolojinin içine doğan Z kuşağına hitap edebilme noktasında güncel teknolojik gelişmeler yakalaması oldukça önemlidir. Bu anlamda telif hakları ve güvenilirlik konusunda tereddütleri olmasına rağmen NFT piyasasına sıcak bakmaktadırlar. Gül Şenkardeş, (2021, s. 161) göre sanatın kendi içsel dengeleri bağlamında şeffaflığın ve erişebilirliğin ön planda olduğu NFT'lerin avantajlarının yanında dezavantajları da olabileceği ancak tüm belirsizliklere rağmen hazırlanan akıllı sözleşmeler çerçevesinde çözüm bulunabileceği vurgulanmaktadır. Çünkü NFT'ler ile alınan bir eserin blokzincir teknolojisi ile hem sahibi olan hem de alan kişinin orijinalliğinin güvence altına alındığı bilinmektedir. Sanatçılar içinse online dijital ortamlarda etkili olabilme ve yeni gelir kaynakları oluşturma noktasında NFT'ler yardımcı olacaktır. Bu çerçevede kripto sanat olarak bilinen NFT'lerin dünya sanat piyasasında hem kültürel hem finansal açıdan bir dönüşüm yarattığı ve bu konuya ilişkin tartışmaların devam etmekte olduğu gözlemlenmiştir.

## 1.2. Metaverse Kavramı ve Sanat

İnternetin hayatımıza girmesi sosyal medya ortamlarını da hızla benimsememizi sağlamıştır. İnternet kullanımındaki artış yeni dijital bir dünya yaratmış toplumun kültürel değerlerinde önemli dönüşüm meydana getirmiştir. Teknolojik gelişmelerle dijital sanal dünya etkileşimleri yoğun hız kazanmıştır. Metaverse de galeriler, konserler, müzayede, müzeleri tiyatro gibi sanal sanat ortamlarında sanat etkinlikleri yapılarak bireylerle etkileşim kurulmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda görsel sanatların metaverse ortamda temsil edilmesi söz konusu olmaktadır. Sanatçılar sanal ortamda var olması yeni kavramlar ortaya çıkardığı gibi estetik algıyı da sanal dünya üzerine yönlendirmiş dijital estetik deneyimi sağlayarak metaverse estetiği gibi yeni bir estetik anlayışı da oluşturmaktadır. Bu dijital sanal ortamlar gerçek dünyadaki tüketim, sanat, ekonomik alışkanlıkları değiştirmiş ve bu sanal alışkanlıkların sanal dünyaya taşınmasını sağlamıştır. Tüm dünyada yaşanan pandemiyle birlikte ise tüm sektörlerde dijital dönüşüm süreçleri ve çözümleri hızlanmaya başlamıştır. Metaverse ise bu dijital dönüşümler arasında fiziksel dünyamıza en önemli alternatiflerden birisi olarak kendisini konumlandırmıştır. Metaverse insanların ve nesnelerin fiziki kısıtlamaları ortadan kaldırarak etkileşime girmesini sağlayan üç boyutlu sanal bir evrendir. Microsoft metaverse kavramını tanımlarken insan veya nesnelerin dijital temsillerinin yer aldığı sanal bir ortam olarak tanımlamaktadır. Momtaz (2022, s. 228) metaverse evrenini, üç boyutlu bir sanal dünyanın teknoloji girişimcileri arasında paylaşılan ortak bir vizyona; insanlarla birlikte fiziksel dünyaya sahip somut bir internete atıfta bulunması olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte Jung ve Jeon (2022, s. 165) metaverse kavramının ilk ortaya çıktığı 1992 yılından günümüze kadar farklı araştırmacı ve kuruluşlar tarafından yapılan bazı tanımlamaları aşağıda yer alan Tablo.1'deki gibi özetlemiştir.

**Tablo1.** Metaverse Kavramı ve Araştırma Akışı (Jung ve Jeon, 2022).

Dönem	Araştırma konusu	Ana Özellikler	Araştırmacı
1990s	Metaverse Kavramları (1992)	Snow Crash (1992), gerçek hayattaki çeşitli aktivitelerin avatar olarak gerçekleştirildiği internet tabanlı bir 3D sanal gerçeklik dünyası olan metaverse kavramını tanıttı.	Neal Stephenson
2000s	Metaverse tanımı (2006)	İnsanların avatarları kullanarak sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetlerde bulunduğu sanal bir dünya	K.M. Son et al. (2006)
	CPS Çalışması (2006)	Siber-Fiziksel Sistemler (CPS), fiziksel ve siber dünyaları birleştirmeyi amaçlayan yeni bir paradigmadır. Ulusal Bilim Vakfı (NSF), siber-fiziksel sistemleri temel bir araştırma alanı olarak belirler.	The US National Science Foundation
	Metaverse tanımı (2007)	Yaşayan sanal dünyalar veya gerçek hayat gibi sosyal ve ekonomik fırsatların sunulduğu bir sanal gerçeklik alanı.	C.G. Ryu & J.K. Ahn (2007)
	Metaverse Yol Haritası (2007)	Metaverse Yol Haritası 3D Web'e giden yolu duyurdu. Gerçek dünya ile sanal dünya arasındaki kesişme/kombinasyon/yakınsama ve yakınsama olgusu olarak tanımlanır.	

			ASF (Acceleration Studies Foundation)
	Metaverse tanımı (2008)	Sanal alan ve gerçekliğin aktif olarak etkileşime girdiği bir alan, yöntem ve kendisi	S. E. Suh (2008)
	Metaverse tanımı (2013)	Sanal olarak tanımlanmış bir zamanda var olan nesnelere, sakinleri ve ilişkileri içeren sanal bir uzay ortamı.	IEEE (American Society of Electrical and Electronics Engineers)
	4. Sanayi Devrimi (2016)	Kavramı, mevcut dijital, fiziksel ve biyolojik alanların sınırlarının ortadan kalkmasıyla birleşen teknolojik bir devrim olarak tanımlamak.	Klaus Schwab
2020s	Metaverse Ekosistem	Metaverse ekosistem araştırmasının gerekliliğinden bahsetmek ve metaverse'yi çoklu teknoloji yakınsaması olarak tanımlamak.	W. H. Seok. (2021), H, S. Ning et al. (2021)

Metaverse ortamı gerçek hayattaki sanal nesnelere etkileşime girilen bir dünyadır. Bu dijital sanal dünya içerisinde hareket etme, etkileşim kurma, hareketsiz sanal ortamlarla uyumlanması, her yerde olma gibi olanaklar mevcuttur. Enache (2022, s. 69) Metaverse'in şu anda yaklaşık sekiz temel kategori geliştirdiğini belirtmiş olup bu kategorileri: Donanım Cihazları, İşlem gücü, Ağ, Sanal platformlar, Araçlar ve standartlar, Ödemeler, İçerik, Kullanıcı Davranışları olarak sıralamaktadır. Metaverse ortamları bireylerin kendi benliklerini sanal ortamda ortaya çıkarmaktadır. Metaverse Facebook'un kurucusu Mark Zuckerberg tarafından tüm dünyaya duyurulduğunda bu teknoloji yeni bir fikri ön plana çıkarmıştır (Rahaman, 2022, s. 1). İnternetin bir sonraki evrimi olarak sanal gerçeklik (VR) gözlükleri, artırılmış gerçeklik (AR) gözlükleri, yapay zekâ (AI), mobil cihazlar ve daha pek çok şeyden gerçekçi bir şekilde inşa edilmiş tamamen birbirine bağlı ve sürükleyici dijital sanal bir dünya oluşturulmuştur. Benzer şekilde metaverse evreninde de sanal ortamda bir dünya kurulmaktadır. Örneğin, bu yeni teknoloji sayesinde insanlar arkadaşlarıyla sanal ortamda oyun oynayabilmektedir. Her yeni teknolojide olduğu gibi toplumların bu durumlara yönelik bir adapte süreci bulunmaktadır.

Bu doğrultuda yapılan eğlence ve teknoloji araştırmalarında uzmanlaşmış National Research Group'un bir raporunda çoğu insanın metaverse hakkında heyecanlı olduğunu ancak %78'i sanal dünyadaki insanlarla fiziksel olarak dokunma ve etkileşim kurma yeteneğini özlediği açıklanmaktadır (Webforum, 2022). Öte yandan, her geçen gün metaverse evreninde geliştirmeler yapılmaktadır. Metaverse evreni hem fiziksel ortam gibi geliştirilerek hem de gerçek dokunma hissi uyandırma gibi denemeler yapılmaya başlanmıştır. Örneğin Sözcü Gazetesi'nin 18 Kasım 2021 tarihli haberinde, Mark Zuckerberg'in, şirketi Meta'nın, Metaverse evreninde dokunma hissini sağlayacak olan eldiven üzerinde çalıştığı açıklanmıştır (Sözcü, 2021). Benzer bir örnekte; H2L Technologies'in geliştirdiği bileklik ile kullanıcıya küçük elektrik şokları vererek metaverse de daha güçlü bir dokunma deneyimi üzerinde çalışıldığı bilinmektedir (Bigumigu, 2022). Sanal dünyadaki en gerçek kavram dokunma ve görme kavramıdır. Konsollar ve benzer

cihazlarla nesnelere hareket ile dokunulmaktadır. Ancak diğer duyu üzerine çalışmalar devam etmektedir. Metaverse ortamlarında dokunma, jest mimikler, koku, tat ve diğer duyu işlevsel biçimde içeriğe dâhil edilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir (Ünlü, 2021, s. 56). Örneğin ilk örnek çalışma olarak Japonya'da cihazın içinde yer alan 10 adet kapsül yerleştirilerek ekranda yer alan görüntülerin ekran üzerinden tadına bakılarak metaverse ortamında tat almaya yönelik bir deneyim sunulmuştur. Ştir ve Zait'e (2019, s. 154) göre sanal dokunmaya ilişkin bu ortamlarda dokunma deneyiminin gerçek ve ölçülebilir fiziksel uyarım sonucu bireyin zihinsel algısı ile nesnelere temsiline bir birleşimi olarak deneyimlendiğini ileri sürmektedir. Buna göre metaverse ortamlarında bireyin zihninde gerçek hayattaki gibi bir hissetme veya dokunma deneyimi üzerine çalışılmaktadır. Gerçek dünyada sanat eserleri beş duyuya hitap ederken; metaverse evreninde de bu durumun eksikliği söz konusu olmasına rağmen sanat içeriklerinin bu yeni dijital sanal ortamda NFT'ye dönüştürülmesi ve daha geniş kitlelere ulaştırılmasının günden güne çoğaldığı görülmektedir. Metaverse kavramının sanatla iç içe olduğu ve günden güne daha yakınlaştığı bir gerçektir. Örneğin 8-20 Nisan 2022 tarihleri arasında İş Sanat, Prof. Dr. Gül İrepoğlu'nun küratörlüğünde "Tablolarla Boğaziçi'nde Bir Gezinti" isimli yeni sergisini grafik kalitesi ve yüksek çözünürlük hizmeti sunan 3 boyutlu sanal gerçeklik ortamı olarak adlandırılan 'Decentraland' ortamına alarak Metaverse evreninde bir resim sergisi oluşturulmuş ve aynı zamanda sergilenen eserlerin İstanbul tablolarının NFT'ye dönüştürülmesi söz konusu olmuştur (ArtDog, 2022). Benzer şekilde İzmir Bostanlı Güzel Sanatlar Parkı'nda gerçekleşen üç boyutlu sanal sergi platformunda sanatçı Esen Aykut'un dijital çalışmaları metaverse ortamında sergilenmiş ve satışa sunulmuştur (Tekin, 2022). Bu bağlamda metaverse ortamlarında sanat sergilerinin yapıyor olması sanatın dijital ve sanal ortamlara adapte olduğunu göstermektedir ve gelecekte de bu ortamlara sanatın daha fazla entegre edileceği gerçeği ön plana çıkmaktadır.

## **2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI**

NFTler ise blokzincir teknolojisi ile dijital eserlerin kime ait olduğu ve rahatça alınıp satılması noktasında sanat alanı için güven sağlayan oldukça şeffaflıkla oluşturulmuş dijital bir yeniliktir. Araştırma ile NFTlerin sanattaki yerine, olumlu olumsuz yönlerine, konumuna, kripto sanatın geleceğine yönelik literatür araştırması kapsamında değinilmiştir. Araştırma yeni çalışılan bir konu üzerine çalışılması bakımından ve bu konuya yönelik ilk çalışmalardan olacağı için önemlidir. Araştırma ile sanatın dijital dönüşümü ve kripto sanat ile ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmekte ve amaçlanmaktadır. Aynı zamanda araştırmada sanatın dijital dönüşümü çerçevesinde sanat alanı için yeni sayılabilecek kavramlardan olan NFT ve Metaverse kavramlarının sanat alanına yönelik pozitif ve negatif yönleri tartışılması ve ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

## **3. YÖNTEM**

Çalışmada sanatın dijitalleşme ile birlikte değişimi ve günümüz sanatına çok yeni dahil olan NFT ve Metaverse evrenine ilişkin var olan güncel değişimler ele alınmıştır. Araştırma betimsel yöntemle betimlenecek olup günümüz sanatının dönüşümü ve dijitalleşmesi, NFT, metaverse evreninde sanatın yeri üzerine odaklanılmıştır.

#### 4. SONUÇ

Gelişen teknolojilerle ve sanal ortamlardaki gelişmelerle birlikte sanat değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir. Sanatın bu değişime ayak uydurabilmesi çağı yakalaması önemli olmuştur. Bu nedenle günümüzde dijital teknolojiler sanata dahil olmuştur. En güncel örnek ise kripto sanat olarak adlandırılan NFT'lerdir. Günümüz dijital dünyasında güncel teknolojiler arasında olan NFT'ler sanat galeri ve müzeleri içinde önemli hale gelmiştir. NFT ve Metaverse gibi dijital ortamlar fiziksel ortamlardan sanal platformlara geçişi kolaylaştırırken daha geniş kitlelere ulaşabilme, iletişim kurabilme olanağı sağlamaktadır. Çalışma kapsamında elde edilen literatür taraması sonucunda NFT ve Metaverse ortamlarında sanal sergilerin, eser satışlarının daha fazla yapılmaya başlandığı, müze ve galerilerin bu konuyu bünyesine kattığı, sanatçılar için yeni iş ve para kazanma olanaklarının oluşması gibi olumlu yanlarının olduğu fakat bununla birlikte telif hakları, eserin korunması, gizlilik, güvenli satış ve sergileme gibi birçok konuda ise tartışmaların devam ettiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda hem NFT hem de Metaverse ile ilgili yapılan yeniliklerin olumlu yanları yanında olumsuz yanları da olabileceği hala tartışılan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma ile dijitalleşen kültür bağlamında sanatın dönüşümü ve teknoloji odaklı dijitalleşen sanat alanında NFT ve Metaverse gibi kavramların nasıl yer edindiği üzerine değinilerek henüz çok yeni olan bu kavramlara ilişkin alanyazına katkı sağlanmıştır.

#### Kaynakça

ARTDOG, (2022). İş Sanat'tan Metaverse'de Sergi. <https://artdogistanbul.com/is-sanattan-metaversede-sergi/> 18. 07.2022, Erişim Tarihi: 14.09.2022

BURGAZ, E. (2022), (<https://bigumigu.com/haber/metaverse-de-fiziksel-aciyi-hissetmek-h2l-technologies/>), 25.03.2022, Erişim Tarihi: 16.06.2022

DE MATTEI, S. (2022). Takashi Murakami NFT Creators Win Big at Webby Awards, <https://www.artnews.com/art-news/news/nfts-webby-awards-takashi-murakami-kevin-mccoy-anil-dash-1234626773/>, April 27, 2022

ENACHE, C. M., (2022), Metaverse Opportunities for Businesses, The Annals of "Dunarea de Jos" University - Fascicle I. Economics and Applied Informatics journal, no.1, p.68 71, <https://doi.org/10.35219/eai15840409246>

GÜL ŞENKARDEŞ, C., (2021). Blockchain technology and NFT's: a review in music industry. Journal of Management, *Marketing and Logistics (JMML)*, 8(3), 154-163.

GÜNEN, E. (2021). Non-fungible token (NFT) nedir? Nasıl çalışır? Cointelegraph, <http://tr.cointelegraph.com/news/what-is-nft-non-fungible-token>. Erişim tarihi:18.09.2022

İÇÖZÜ, T. (2022), Sanatçı Emre Yusifi, Instagram hesabına sahip fiziksel heykelini NFT olarak 40 Ethereum'a sattı, <https://webrazzi.com/2021/04/30/divine-selfie-nft-40-ethereum/>, 30.04.2021, Erişim Tarihi: 05.08.2022

JUNG, S. & JEON, I. (2022), A study on the components of the Metaverse ecosystem, Journal of Digital Convergence, 20(2), 163-174.

KIZILASLAN, N. & İSMAİLOĞLU, K. D. (2021), Teknolojinin ve Dijitalleşmenin Geleneksel Türk Sanatlarına Yansımaları, *İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 7(1), 105-126, E-ISSN: 2587-1684

KURT ÇAVUŞ, Ö. (2022). Blokzincir ve Kripto Sanatın (Nft) İçmimari Tasarıma Etkisi Üzerine Bir İnceleme. *Art-e Sanat Dergisi*, 15 (29), 108-127. DOI: 10.21602/sduarte.1058104

KUŞ, O. (2021). Metaverse: 'Dijital Büyük Patlamada' Fırsatlar ve Endişelere Yönelik Algılar. *Intermedia International e-Journal*, 8(15) 245-266. doi: 10.21645/intermedia.2021.109

SÖZCÜ, (2021). Metaverse evrenine dokunma duygusu geliyor, [\(https://www.sozcu.com.tr/2021/teknoloji/metaverse-evrenine-dokunma-duygusu-geliyor-6774154/\)](https://www.sozcu.com.tr/2021/teknoloji/metaverse-evrenine-dokunma-duygusu-geliyor-6774154/), 17.11. 2021, Erişim Tarihi: 02.08.2022

MOMTAZ, P. P. (2022), Some Very Simple Economics of Web3 and the Metaverse. *FinTech 2022*, Sayı 1, 225-234, <https://doi.org/10.3390/fintech1030018>

ODUNCU, S. (2022), Nft, Kripto Sanatı ve Türkiye'deki yansımaları, *SDÜ Art-E Dergisi*, 15(29), 195-223.

ORTA, H. (2021). Müzeler ve NFT'ler: Bir çelişkiler ilişkisi. <https://sherpa.blog/makale/muzeler-ve-nft-bir-celiskiler-iliskisi>

ÖZRİLİ, Y. (2021). Olmayan Müze: Kripto Sanat. *Turizm Çalışmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, s. 1-14.

RAHAMAN, T. (2022), Into the Metaverse – Perspectives on a New Reality, *Medical Reference Services Quarterly*, 41(3), 330-337, DOI: 10.1080/02763869.2022.2096341

ŞTİR, M. & ZAIT, A. (2019). Potential impact of virtual touching on endowment and feelings of ownership. A literature review of concepts and scales, *Review of Economic Business Studies*, 12(2), 145-162

TEKİN, C. (2022). Metaverse ile sanat da yeni bir gerçekliğe bürünüyor. <https://www.pitstop.com.tr/metaverse-sanat-yeni-bir-gerceklik/> 31.01.2022, Erişim Tarihi: 14.09.2022

THE GUARDIAN, (2021), British Museum enters world of NFTs with digital Hokusai postcards, <https://www.theguardian.com/technology/2021/sep/24/british-museum-nfts-digital-hokusai-postcards-lacollection>, 24.09. 2021, Erişim Tarihi: 25.07.2022

TSCHORSCH, F. & SCHEUERMANN, B., (2016). Bitcoin and beyond: a technical survey on decentralized digital currencies. *IEEE Communication Survey Tutorial*, 18, 2084-2123. DOI: 10.1109/COMST.2016.2535718

UÇAK, O. (2021). Kültürlerarası İletişimde Tek Kültüre Doğru: Dijital Kültür. *Communication and Technology Congress*, İstanbul, 215-230. DOI NO: 10.17932/CTC.2021/ctc21.024

ÜNLÜ, M.M. (2022). Metaverse ve Görsel Sanat. *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 10 (28), 47-70. DOI: 10.31126/akrajournal.1067714

WORLD ECONOMIC FORUM, (2022), Feel The Metaverse with your bare hands-using Ultrasonic Waves, <https://www.weforum.org/agenda/2022/05/metaverse-vr-ultrasonic-tech-merge/03.11.2022>, Erişim Tarihi: 06.01.2022



# İZLEK AKADEMİK DERGİ YAZIM KURALLARI

## BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam, İçerik ve Tanımlar

### Tanımlar:

**Dergi:** İzlek Akademik Dergi'sini,

**Derginin Sahibi:** SAM Satınalmamotoru Bilgi Teknolojileri ve Ticaret A.Ş.'yi,

**Yayın Kurulu:** SAM Satınalmamotoru Bilgi Teknolojileri ve Ticaret A.Ş. tarafından atanmış Yayın Kurulu üyelerini,

**Hakem Kurulu:** Alanında uzmanlaşmış, Yayın Kurulu tarafından en az beş farklı üniversiteden seçilmiş öğretim üyelerini,

**Editör:** Dergi sahibi tarafından atanmış doktora derecesine sahip öğretim üyesini,

**Editör Yardımcıları:** Dergi sahibi tarafından atanmış doktora derecesine sahip öğretim üyelerini,

**Yazı Kurulu:** Dergi sahibi tarafından atanmış en az lisans derecesine sahip kişileri ifade etmektedir.

### Amaç ve Kapsam:

1. Amaç, İzlek Akademik Dergi'nin yayınına ilişkin esasları düzenlemektir.
2. Derginin amacı Sosyal Bilimler çerçevesinde ortak bir akademik platform oluşturmaktır. Bununla birlikte dergide kitap tanıtımı ve incelemesine de yer verebilmektir.
3. Dergiye Sosyal Bilimler çerçevesindeki konularda makale gönderilebilir.
4. Dergi, yılda iki kez (Haziran ve Aralık) yayımlanır.
5. Dergi uluslararası hakemli bir dergidir.

### İçerik:

Dergiye gönderilen yazılar;

1. Alana özgü uygun araştırma, yöntem ve modeller kullanılarak hazırlanmış ve alana bir katkıda bulunabilme niteliğe sahip olmalıdır.
2. Daha önce yayımlanmış bir yazıyı değerlendiren, eleştiren, bu konuda yeni ve dikkate değer görüşleri ortaya koyan araştırma veya inceleme özelliği taşınmalıdır.
3. Dergide, bir kavramın ya da teoremin tartışıldığı, eleştirildiği ya da açıklandığı türden araştırma, biyografi ve derleme makalelere, bilimsel alana katkı niteliğindeki çevirilere yer verilebilir.
4. Dergi yayım esaslarına uygun yazım ilkeleri ve formatında olmalıdır.
5. Yukarıda sıralananların yanı sıra dergide kitap tanıtımlarına ve/veya incelemelerine de yer verilebilir.

## İKİNCİ BÖLÜM Görevler

### Derginin işleyişini sağlayan kurullar:

#### 1. Yayın Kurulu'nun Görevleri:

- a. Olağan dışı durumlar hariç yılda iki kere toplanır.
- b. Yayın Kurulu, dergiye gönderilen yazıları, biçim ve alan uygunluğu açısından inceleyerek, akademik camiada yazının uzmanlarını (tezler, yayınlar ve uzmanlık sahasını esas alarak) tespit eder, uygun hakem değerlendirmesine sunulmasını sağlar.
- c. Hakem değerlendirmelerine göre, makalenin yayınlanıp yayımlanmayacağına karar vererek, hakemden kabul alan makalelerin yayın sıralamasını yapar.
- ç. Özel sayı çıkarılmasına salt çoğunlukla karar verir.

#### 2. Hakem Kurulu:

Hakemler, gönderilen yazıları yöntem, içerik ve özgünlük açısından inceleyerek, yayına uygun olup olmadığına karar verir. Makalelerin konusuna göre her sayıda değişiklik gösterebilir.

#### 3. Editör:

- a. Yayın Kurulu üyeleri arasındaki koordinasyonu sağlar.
- b. Dergiye gelen yazıların ön değerlendirmesini yapabilmek için özel dönemler hariç Yayın Kurulu'nu yılda iki kez toplantıya çağırır.

c. Yayın Kurulu adına editoryal sorumluluk alır.

ç. Göreviyle ilgili olağan dışı durumlarda, çalışmaların aksamaması için yardımcılarından birini yetkilendirir.

#### 4. Editör Yardımcıları:

Yayın Kurulu üyeleri arasındaki koordinasyonun sağlanması, yazıların hakem sürecinin takip edilmesi, hakemlerin raporlarının değerlendirilmesi konularında editöre yardımcı olur.

#### 5. Yazı Kurulu:

a. Teknik konularda ve yazıların takibinde editöre yardımcı olur.

b. Dergiye gönderilen yazıların düzeltmelerini yapar ve dergiyi basıma hazır hale getirir.

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Değerlendirme

1. Dergi Yayın Kurulu tarafından biçim ve alanlar açısından uygun bulunan yazılar değerlendirme yapılması için konunun uzmanı en az iki hakeme gönderilir. Hakem değerlendirmelerinin ikisi de olumlu ise çalışma yayına kabul edilir. Biri olumlu, diğeri olumsuz ise makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Yayınlanması için düzeltilmesine karar verilen yazıların, yazarları tarafından en geç (posta süresi dâhil) 20 gün içerisinde teslim edilmesi gereklidir. Düzeltilmiş metin, Dergi Yayın Kurulu'nun gerek gördüğü durumlarda, değişiklikleri isteyen hakemlere tekrar gönderilir.

2. Gönderilen yazılar en az iki alan uzmanının "yayımlanabilir" onayından sonra, Yayın Kurulu'nun son kararı ile yayımlanır. Yazarlar, hakem ve Yayın Kurulunun eleştirisi, değerlendirme ve düzeltmelerini dikkate almak durumundadır. Katılmadığı hususlar olması durumunda, yazar bunları gerekçeleri ile ayrı bir sayfada bildirme hakkına sahiptir.

3. Hakem oluru alan makaleler, Yayın Kurulu tarafından derginin konu içeriği esas olmak üzere, hakem raporlarının tamamlanma tarihlerine göre sıraya konarak yayımlanır.

4. Dergiye gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.

5. Kabul edilmeyen makalelerin yazarlarına e-posta yoluyla bilgi verilir.

### DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Kurallar

#### Dergide yer alacak makaleler, aşağıdaki maddelerde yer alan kuralları taşıyor olmalıdır:

1. Dergi, "Uluslararası Hakemli Dergi" statüsüne uygun, Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere yılda iki sayı olarak yayımlanmaktadır. Gerekli hallerde Yayın Kurulu'nun salt çoğunluğuyla Özel Sayı olarak da yayımlanabilir.

2. Dergiye gönderilen makaleler daha önce başka bir yerde yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır.

3. Dergiye yayımlanmak için gönderilen yazılar:

**a. Özgün Araştırma Makalesi:** Bilime yenilik getiren, daha önceki tezleri çürüten veya yeni bir bakış açısı getiren, yeni belgeler ortaya koyan çalışma,

**b. Derleme Makale:** Tartışmalı veya muğlak halde olan bir konuda, bütün bibliyografyayı tenkit ederek bir sonuca bağlayan çalışma,

**c. Kitap Tanıtımı:** Dergi, kendi yayım alanlarıyla ilgili güncel ve yeni yayımlanmış kitapların tanıtımına ilişkin çalışma,

**ç. Kitap İncelemesi:** Dergi, kendi yayım alanlarıyla ilgili güncel ve yeni yayımlanmış kitapların incelemesine yönelik çalışmalara açıktır.

d. Tüm eserlerin yayımlanıp, yayımlanmayacağına yayın kurulu karar verecektir.

4. Dergide yayımlanan yazıların, telif hakkı dergiye aittir. Yazar, dergide yayımlanmasına onay verilen yazısının her türlü telif hakkını devretmiş olduğunu kabul eder. Dergimize gönderilen makaleler için ücret ödenmez. Yazı kurulu, telif hakkı karşılığında yazarlarına üç adet dergi gönderir. Yayımlanmış yazının başka bir yayımda tekrar yayımlanması derginin iznine bağlıdır. Dergimizde makale işleme ücreti (APCs) bulunmamaktadır.

5. Dergiye gönderilen tercüme edilmiş yazılar için, yazının sahibinin yayım izni ve metnin orijinali gereklidir. Ayrıca tercüme çalışmaları da telif çalışmaları gibi hakem onayına gönderilir.

6. Dergide yayımlanan makalelerdeki görüşler, yazarlarının şahsi görüşleri olup; İzlek Akademik Dergi'nin ve dergi kurullarının resmi görüşleri niteliğini taşımaz.

7. Yazardan düzeltme istenmesi durumunda, düzeltinin en geç 20 gün içinde yapılarak, Yayın Kurulu'na ulaştırılması gerekmektedir.

8. Yazarlar unvanlarını, görev yaptıkları kurumları, haberleşme adresleri ile telefon numaralarını ve elektronik posta adreslerini mutlaka bildirmelidir.

9. Yayımlanacak makalelerde esasa ilişkin olmayan düzeltmeler Yazı Kurulunca yapılabilir.

10. Yazar/lar, makalelerini en geç hakemlere gönderilmeden önce geri çekebilir. Yazar/ların, hakem süreci başlatılmış makaleyi geri çekmek istemeleri halinde, ilgili makale için o ana kadar yapılan hakem değerlendirme masrafları kendilerinden nakdi olarak talep edilir.

11. Dergiye gönderilen makaleler intihal tarama aracı ile de incelenir. Bunun için iThenticate ve Turnitin yazılımı kullanılmaktadır. Yazarlar, dergimize makale gönderim işlemi sırasında iThenticate veya Turnitin raporunu sisteme yüklemek zorundadır. Raporlar editörlük tarafından değerlendirilmekte ve belli bir oranın üstünde olanlar reddedilmekte veya düzeltme istenmektedir.

### **Yazım Kurallarına İlişkin Esaslar:**

1. Dergide, derginin içeriğiyle ilgili özgün ve bilimsel nitelik taşıyan tüm makalelere, hakem heyetinin değerlendirmeleri neticesinde yer verilmektedir.

2. Yazım dili Türkçe ve İngilizce'dir. Yazım ve noktalama ile kısaltmalarda Türk Dil Kurumu İmla Kılavuzunun en son baskısı esas alınır. Gönderilen yazılar dil ve anlatım açısından bilimsel ölçülere uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır.

3. Yayınlanmak üzere gönderilen yazılar, istisnai durumlar dışında özet ve kaynakça dâhil yaklaşık 8.000 kelimedenden fazla olmamalıdır.

4. Yazı içinde kullanılan grafikler Windows ortamında açılacak bir grafik formatında, fotoğraflar da JPG formatında ve 300 piksel çözünürlüğünde gönderilmelidir. Dergiye gönderilen yazı ve grafiklerin (resim, tablo, ekler vs.) dijital kayıtları bir CD ile gönderilmelidir. Makalenin konusuyla ilgili belge ve fotoğrafların orijinalleri veya baskıya uygun nitelikte olanları seçilmelidir. Fotoğraf altına ve şekil kenarına yazar adı belirtilmelidir.

5. Dil bilgisi ve anlatım yönünden yüksek oranda hata içeren makaleler değerlendirilmeye alınmayacaktır.

6. Latin alfabesi kullanılan dillerde isim orijinal haliyle verilmelidir. Diğer dillerde yazılan isimler ise İngilizce veya Türkçe transliterasyonu ile kullanılmalıdır.

7. Makaleler, ULAKBİM DergiPark sitemine yüklenmelidir (Adres: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/izlek>). Gönderim sırasında "İZLEK Etik Beyan ve Telif Devir Formu" da mutlaka doldurulup sisteme yüklenmelidir.

### **Biçim:**

1. Sayfada sağdan, soldan, alttan ve üstten 2,5 cm aralık olmalıdır.

2. Makalenin ana bölümlerinde yazı karakteri Times New Roman, yazı puntosu 12 punto, satır aralığı 1,5 ve iki yana yaslı olarak hizalanmalıdır.

3. Paragraflara bir tab (1,25 cm) içeriden başlanmalıdır.

4. Blok alıntı yapıldığında alıntının tamamı bir tab (1,25 cm) içeride olmalıdır. Alıntı bitirildiğinde kaynak verme unutulmamalıdır (Kaynak, yıl, sayfa numarası).

### **Yapı:**

APA stilinde metin bölümlere ayrılmıştır. Ana bölümler sırasıyla:

Başlık

Öz/Abstract

Giriş

Yöntem

Sonuçlar

Tartışma

Kaynakça

Ekler

olarak ayrılmıştır.

### **Başlık:**

1. Birinci sayfadır. Ortalanmış bir şekilde ilk olarak metnin tam adı yalnızca ilk harfleri büyük olacak şekilde yazılır. Bir alt satıra yazarların ismi aynı biçimde eklenir. Son olarak yazarların kurumları aynı yazım biçimiyle yazılır. Yazarların detaylı bilgileri (\*) dipnot ile sayfa altında gösterilmelidir. Örnekler için dergimizde daha önce yayımlanmış makaleler incelenebilir.

2. İki enter'la alta geçildikten sonra sola yaslı biçimde (ortalamadan) yazarın kurumdaki görevine, aldığı ödüllere, yazı bir çalışma kapsamında hazırlandıysa bu duruma ve iletişim bilgilerine yer verilir.

### **Öz/Abstract:**

Makalenin 150 kelimeyi aşmayacak bir özü (Türkçe ve İngilizce olarak makalenin yazı dili hangisiyse önce o dildeki öz eklenmelidir) bulunmalıdır. Ayrıca makale için en az 5 İngilizce, 5 Türkçe anahtar kelimeye (keywords) yer verilmeli, anahtar kelimeler bir tab (1,25 cm) içeriden yazılmalıdır.

## Ara Başlıklar:

1. Düzey: Ortalanmış, Kalın, Baş Harfleri Büyük Geri Kalanı Küçük
2. Düzey: Sola yaslanmış, Kalın, Baş Harfleri Büyük Geri Kalanı Küçük
3. Düzey: Bir tab içeride, Kalın, Başlığın yalnızca ilk harfi büyük geri kalanı küçük, sonunda nokta var.
4. Düzey: Bir tab içeride, Kalın, İtalik, Başlığın yalnızca ilk harfi büyük geri kalanı küçük, sonunda nokta var.
5. Düzey: Bir paragraf içeride, İtalik, Başlığın yalnızca ilk harfi büyük geri kalanı küçük, sonunda nokta var.

## Tablo, Grafik, Şekil ve Resimler:

1. Tablo, grafik, şekil ve resim adları tablonun altında yer almalıdır. Şekil, resim, grafik ve tablo yazıları ve rakamları 8 punto yazılmalıdır.
2. Şekil, resim, grafik ve tablolar numaralandırılmalıdır.
3. Tablo ve şekillerdeki yazılarda satır aralığı 1 olarak belirlenmelidir.

## Metin İçinde Referans ve Göndermelerin Yazımına İlişkin Esaslar:

Atfın cinsi	Metinde esere yapılan ilk atf	Metinde aynı esere yapılan diğer atflar	Parantez formatında metinde esere yapılan ilk atf	Parantez formatında metinde aynı esere yapılan diğer atflar
Bir yazarlı	Öztaş (2014),	Öztaş (2014)	(Öztaş, 2014, s. 9)	(Öztaş, 2014, s. 9)
İki yazarlı	Erdem ve Öztaş (2015)	Erdem ve Öztaş (2015)	(Erdem & Öztaş, 2015, s. 8)	(Erdem & Öztaş, 2015, s. 8)
Üç yazarlı	Altun, Şahin ve Öztaş (2017)	Altun vd. (2017)	(Altun, Şahin, & Öztaş, 2017, s. 5)	(Altun vd., 2017, s. 5)
Dört yazarlı	Musso, Weare, Öztaş ve Loges (2006)	Musso vd. (2006)	(Musso, Weare, Öztaş, & Loges, 2006, s. 4-7)	(Musso vd., 2006, s. 4-7)
Beş yazarlı	Öztaş, Myrtle, Chen, Masri ve Nigbor (2002)	Öztaş vd. (2002)	(Öztaş, Myrtle, Chen, Masri, & Nigbor, 2002, s. 8)	(Öztaş vd., 2002, s. 8)
Altı veya daha fazla yazarlı	Öztaş vd. (2005)	Öztaş vd. (2005)	(Öztaş vd., 2005, s. 7)	(Öztaş vd., 2005, s. 7)
Yazar grupları (kısaltmayla anlaşılabilir)	İstanbul Gelişim Üniversitesi (İGÜ, 2018)	İGÜ (2018)	(İstanbul Gelişim Üniversitesi [İGÜ], 2018, s. 11)	(İGÜ, 2018, s. 11)
Yazar grupları (kısaltmasız)	İstanbul Gelişim Üniversitesi (2018)	İstanbul Gelişim Üniversitesi (2018)	(İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2018, s. 6)	(İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2018, s. 6)

Aynı parantez içinde birden fazla esere atf yapılıyorsa, kaynakçada önce yazılacak olan ilk olarak yazılır.

Aynı yazara ait iki ya da daha fazla esere atıfta bulunuluyorsa, yayın yılına alfabetik sırayı izleyen harfler eklenir: Örneğin: (Arıkan, 2009a); (Arıkan, 2009b). Bunlardan ilki, kaynakçada yer alan iki ayrı esere gönderme yapar.

Eserin yazarı belirtilmemişse alıntı yaparken eserin adının ilk birkaç sözcüğü kullanılır. Bu tür bir yapıya gönderme yapılırken kitabın adı eğik (italik) olarak yazılır ve ardından tarih belirtilir:

Diğer bir kaynakta (*Genel İşletme*, 2017) belirtildiği gibi...

*Genel İşletme*'de (2017) belirtildiği gibi...

Eğer aynı soyadına sahip birden fazla yazara gönderme yapılıyorsa eserlerin yayın yılları farklı olsa bile, cümle içinde yazarların adları da belirtilmelidir. Örneğin: Mehmet Ünal Şahin (2015); Muzaffer Şahin (2010).

Kişisel görüşmeler metinde belirtilmeli ama kaynakçada yer almamalıdır. Örneğin: (Adnan Duygun, kişisel görüşme, Şubat 2017).

Çalışmalarda birincil kaynaklara ulaşmak esastır, ama bazı güçlükler nedeniyle ulaşılamamışsa, göndermede alıntılanan ya da aktarılan kaynak belirtilir. Örneğin: (alıntılaman Çelikkilek, 2016, s. 25); (aktaran Karaca, 2017, ss. 32). Alıntılanan ya da aktarılan yapıdaki kaynak bilgilerine yer verilmez.

## Kaynakça Yazımında Uyulacak Esaslar:

1. Atıfta bulunulan kaynağın tam kimliği verilecektir. Atıfta bulunulmamış eserler kaynakçada gösterilemez.
2. Mümkün olduğunca eserin son baskısına atf yapılmalıdır.
3. Mevcutsa makalenin sayfa numaralarını ve yer aldığı sayının cilt numarasını eklenmelidir.
4. DOI numarası mevcutsa referansın en son kısmına eklenmelidir.

## A. Kitaplar:

“Kaynakça”da sırasıyla yazarın soyadı, ilk adının (bazen ilk iki adının) baş harfleri, (parantez içinde) yayının yılı, yapının adı, yayın bilgileri, noktalarla ayrılarak yazılır. Kitap adları başlığın ilk harfinden sonra (özel adlar dışında) bütünüyle küçük ve eğik harflerle yazılır.

### a. Tek yazarlı ya da editörlü kitap:

Yazarın Soyadı, Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yıl). *Kitabın adı italik ve ilk harften sonra (özel adlar dışında) bütünüyle küçük şekilde.* Baskı Yeri: Yayınevi.

Örneğin: AYKAÇ, B. (1999). *İnsan kaynakları yönetimi ve insan kaynaklarının stratejik planlaması.* Ankara: Nobel Yayınevi.

Editörün Soyadı, Editörün Adının Baş Harfleri. (Ed.). (Yıl). *Kitabın adı italik ve ilk harften sonra (özel adlar dışında) bütünüyle küçük şekilde.* Baskı Yeri: Yayınevi.

Örneğin: GÜMÜŞ, İ. (Ed.). (2017). *Genel işletme.* İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları

### b. İki ya da daha fazla yazarlı ya da editörlü kitap:

İlk Yazarın Soyadı, İlk Yazarın Adının Baş Harfleri. ve İkinci Yazarın Soyadı, İkinci Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yıl). *Kitabın adı italik ve ilk harften sonra (özel adlar dışında) bütünüyle küçük şekilde.* Yer: Yayınevi.

Örneğin: KÖTEN, E., ERDOĞAN, B. (2014). *Engelli gençler, sosyal dışlanma ve internet.* İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları

İlk Yazarın Soyadı, İlk Yazarın Adının Baş Harfleri., İkinci Yazarın Soyadı, İkinci Yazarın Adının Baş Harfleri. ve Üçüncü Yazarın Soyadı, Üçüncü Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yıl). *Kitabın adı italik ve ilk harften sonra (özel adlar dışında) bütünüyle küçük şekilde.* Yer: Yayınevi

Örneğin: KARACA, R. K., ÖZKURT, F. Z. (2017). *New concepts and new conflicts in global security issues.* İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları

### c. Gözden geçirilmiş ya da genişletilmiş baskılar:

Yazarın Soyadı, Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yıl). *Kitabın adı italik ve ilk harften sonra (özel adlar dışında) bütünüyle küçük şekilde* (Gözden geçirilmiş/genişletilmiş x. baskı). Baskı Yeri: Yayınevi.

Örneğin: ALPAY, N. (2004). *Türkçe sorunları kılavuzu* (Gözden geçirilmiş 2. baskı). İstanbul: Metis.

### ç. Yazarı belirsiz kitaplar:

Kitabın adı italik ve ilk harften sonra (özel adlar dışında) bütünüyle küçük şekilde. (Yıl). Yer: Yayınevi.

Örneğin: *The 1995 NEA almanac of higher education.* (1995). Washington DC: National Education Association.

### d. İki ya da daha fazla ciltten oluşan kitaplar:

Yazarın Soyadı, Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yıl). *Kitabın adı italik ve ilk harften sonra (özel adlar dışında) bütünüyle küçük şekilde* (x. cilt). Baskı Yeri: Yayınevi.

Örneğin: TINMAZ, H. (2015). *Engelsiz bilişim 2013 sempozyumu bildirileri* (2. cilt). İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları

### e. Çeviri kitaplar:

Yazarın Soyadı, Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yıl). *Kitabın adı italik ve ilk harften sonra (özel adlar dışında) bütünüyle küçük şekilde.* (Çevirmenin Adının İlk Harfleri. Çevirmenin Soyadı, Çev.) Baskı Yeri: Yayınevi.

Örneğin: LUECKE, R. (2008). *Girişimcinin el kitabı.* (Ü. Şensoy, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

### f. Derlenmiş bir kitaptaki yazı:

Yazarın Soyadı, Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yıl). Yazının başlığı. *Kitabın adı italik ve ilk harften sonra (özel adlar dışında) bütünüyle küçük şekilde* (ss. sayfa numara aralığı). Baskı Yeri: Yayınevi.

Örneğin: SAYAN, S. (2002). Dünya Ekonomisi ve Türkiye: Globalleşme, Liberalizasyon ve Kriz. *Yerel ekonomilerin sürdürülebilir kalkınması ve Çanakkale örneği* (ss. 33). Ankara: Türkiye Ekonomi Kurumu.

### g. Başvuru kitaplarındaki bölüm ya da yazı:

Yazarın Soyadı, Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yıl). Yazının başlığı. *Kitabın adı italik ve ilk harften sonra (özel adlar dışında) bütünüyle küçük şekilde* (ss. sayfa numara aralığı). Baskı Yeri: Yayınevi.

Örneğin: TOY, H., ELMACI, D. (2015). Cumhuriyetin ilanı. *Kronolojik Türkiye tarihi ansiklopedisi* (ss. 6-9). İstanbul: Karma Kitaplar.

## **B. Makaleler:**

Dergi Makaleleri için:

Yazarın Soyadı, Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yıl, varsa ay). Makalenin adı yalnızca ilk kelimenin ilk harfi büyük, geri kalanlar özel isim değilse küçük şekilde. *Derginin Adı İtalik ve Her Kelimenin İlk Harfi Büyük Şekilde, Cilt İtalik Şekilde(Sayı), Sayfa Numara Aralığı.* doi: xxxxxx

Örneğin: ÖZDEN, K., ERDOĞDU, D. & GÜL, S. (2017, Ekim). Kriz yönetiminde üretim yönetimi stratejileri ve politikalarının kullanılmasıyla ilgili bir alan araştırması. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 4 (2)*, 23-50. doi:10.17336/igusbd.348761

## **C. Diğer Kaynaklar:**

### **a. Film**

Yönetmenin Soyadı, Yönetmenin Adının Baş Harfleri. (Yönetmen). (Yıl). *Filmin adı italik şekilde.* Prodüksiyon şehri: Prodüksiyon şirketi ismi.

Örneğin: TYLDUM, M. (Yönetmen). (2014). *The Imitation Game*. ABD: Black Bear Pictures.

### **b. İnternet Kaynakları:**

Yazarın Soyadı, Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yazının yayım tarihi). *Yazının adı italik olarak yalnızca ilk kelimenin ilk harfi büyük, geri kalanlar özel isim değilse küçük şekilde.* Erişim tarihi: Gün Ay Yıl, yazının linki.

Örneğin: Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (10.01.2018). *Akademisyenlere yurt dışı imkanı.* Erişim tarihi: 15.01.2018, <https://www.cnnturk.com/turkiye/akademisyenlere-yurt-disi-imbani>

### **c. Yayımlanmamış Yüksek Lisans/Doktora Tezleri:**

Yazarın Soyadı, Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yıl). *Tezin adı italik olarak yalnızca ilk kelimenin ilk harfi büyük, geri kalanlar özel isim değilse küçük şekilde* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans/Doktora Tezi). Kurumun Adı, Kurumun Yeri.

Örneğin: SELİMLER, H. (2006). *Türk bankacılık sektöründe sorunlu kredilerin varlık yönetim şirketlerince tasfiyesi, seçilmiş ülkeler ve Türkiye uygulaması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.